

Parrega
DORPSVISIE
Hieslum

Idserdaburen

Tempelreed

De trekvaart in Parrega

Foto: 2013, Louise Riemersma

inhoudsopgave

Voorwoord

De twee dorpen

1. Waarom een dynamische dorpsvisie?
2. De twee dorpen op de kaart
3. Dorps-DNA

Visie op de twee dorpen

1. Analyse
2. Visie Parrega
3. Visie Hieslum
4. Zes speerpunten
5. Speerpunten uitgewerkt

Uitvoeringsagenda

1. Projectenlijst
2. Werkwijze & organisatie

Bronnenlijst

Colofon

Schaatsen op de Trekvaart, Foto 2012, Enne Riemersma

Voorwoord

Dit is de Dorpsvisie van Parrega en Hieslum. Deze visie is een leidraad in het bepalen van de toekomst van de dorpen Parrega en Hieslum. Het geeft richting aan de ontwikkelingen die we als dorp wensen. Deze ontwikkelingen gaan over alle aspecten die onze dorpen bezighouden, zoals woonomgeving, verkeer en veiligheid, en ook onderwerpen als gemeenschapszin en verenigingen.

Tijdens 2 werksessies hebben de inwoners onder begeleiding van Stedenbouwkundige Sandra van Assen en Dorpsbelang inhoud gegeven aan deze visie. Bewoners, Dorpsbelang, de bijdrage van Sandra van Assen in uren en een financiële bijdrage van de gemeente Súdwest-Fryslân hebben deze dorpsvisie samen mogelijk gemaakt. Ze zijn allen stuk voor stuk onmisbaar geweest in de totstandkoming van deze visie.

Het bestuur van Dorpsbelang Parrega/Hieslum vindt het belangrijk invloed uit te oefenen op de toekomst van Parrega en Hieslum en de standpunten van de inwoners te vertegenwoordigen.

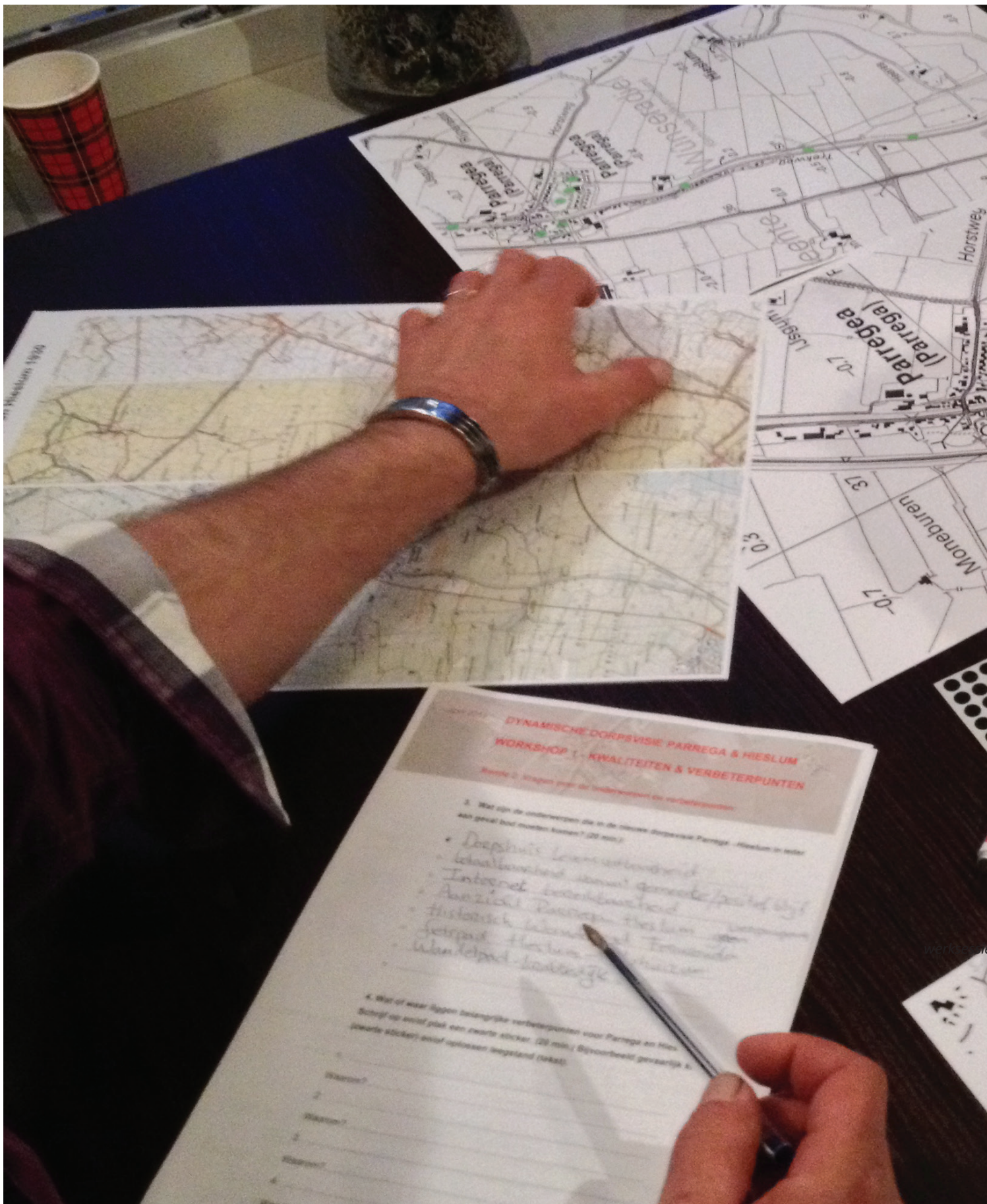
Deze dorpsvisie is een weerslag van de dorpsmening en daardoor de leidraad voor Dorpsbelang.

Dorpsbelang wil met deze visie in samenwerking met de gemeente bepalen welke mogelijkheden er zijn om de in de dorpsvisie genoemde ontwikkelingen en prioriteiten te realiseren.

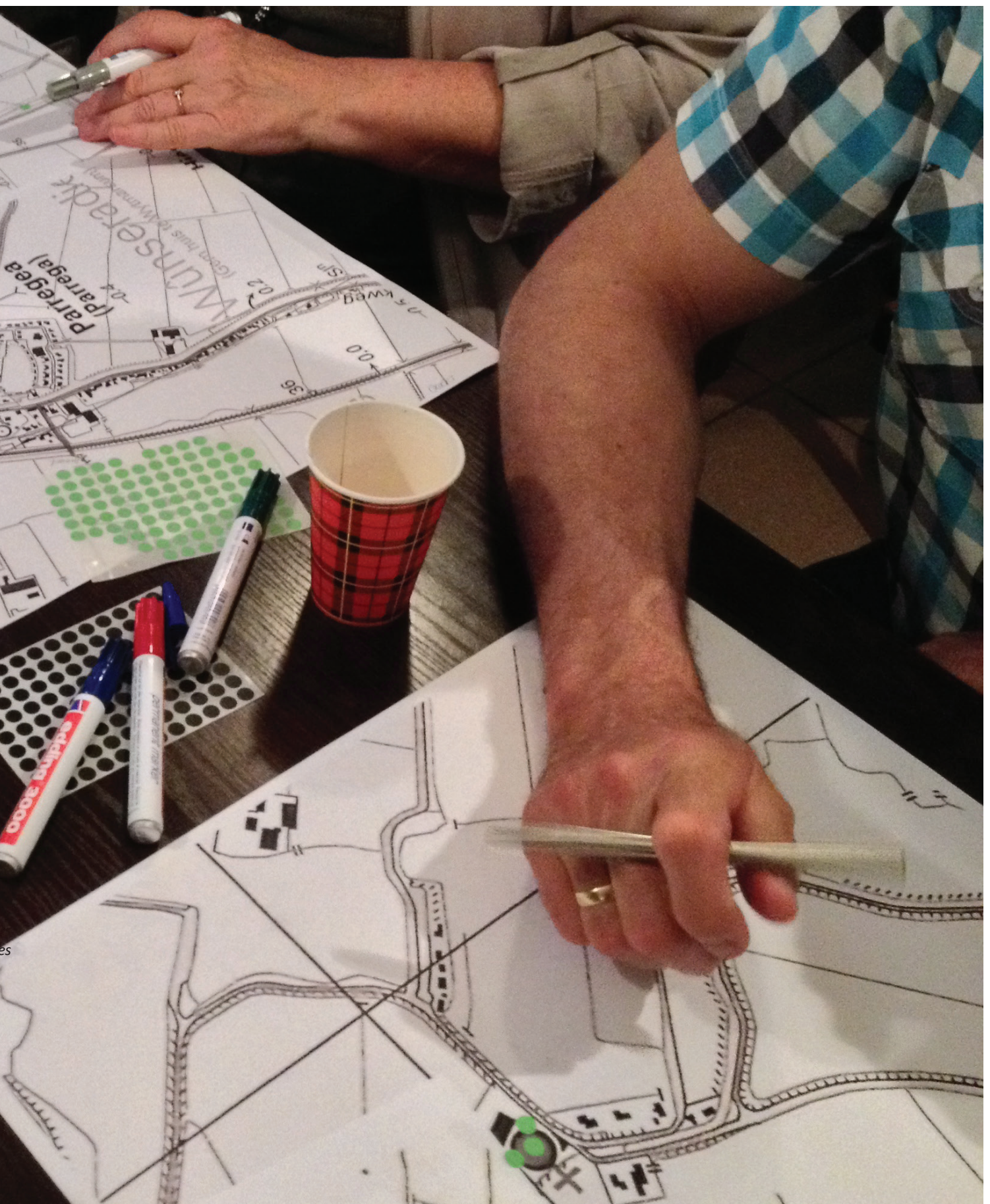
Wij zijn als bestuur van Dorpsbelang bijzonder trots op deze dorpsvisie, en op alle bewoners, vrijwilligers en professionals die dit mogelijk hebben gemaakt. Deze visie is een dynamisch document. Vanuit Dorpsbelang gaan we de dorpsvisie jaarlijks evalueren, maar het staat iedere bewoner vrij om de dorpsvisie vaker op de agenda te zetten. Namens het bestuur van Dorpsbelang dank ik alle betrokkenen die het mogelijk hebben gemaakt dat deze visie er nu ligt. Sandra van Assen wil ik in het bijzonder bedanken want zonder haar professionele hulp als stedenbouwkundige zou deze dynamische dorpsvisie niet tot stand zijn gekomen. Het bestuur van Dorpsbelang heeft het volste vertrouwen dat we in Parrega en Hieslum succesvol uitvoering gaan geven aan de ontwikkelingen en prioriteiten die we als dorp in deze dorpsvisie hebben gesteld!

Enne Riemersma, namens Dorpsbelang Parrega/Hieslum

Voorzitter Herre Heeres
Secretaris Anneke Koopmans
Penningmeester Peter Brandsma
Bestuurslid Aukje van der Wal
Bestuurslid Silvan Vijver
Bestuurslid Enne Riemersma

De twee dorpen

werksessies in 2014

Waarom een dynamische dorpsvisie?

Een nieuwe dorpsvisie

Met het verouderen van de laatste dorpsvisie en meerdere nieuwe ontwikkelingen die om aandacht vragen is het tijd voor een nieuwe dorpsvisie. Het bestuur van dorpsbelang Parrega-Hieslum is daarom een interactief proces gestart om een nieuwe dorpsvisie te maken. Het bestuur heeft bewust gekozen voor een dynamische visie en een interactieve vorm van werken. De tijd dat het bestuur elke vijf of tien jaar een nieuwe visie maakt is voorbij. De ontwikkelingen zijn tegenwoordig zo dynamisch dat het bestuur wil experimenteren met een nieuwe vorm: een basisvisie met een jaarlijkse of tweejaarlijkse uitvoeringsagenda. Het dorp wil de visie gebruiken om te bepalen waar ze zelf de handen uit de mouwen kan steken en waar ze ondersteuning nodig heeft. Dit vraagt een sterke betrokkenheid van zoveel mogelijk actieve bewoners en ondernemers en een goed overleg met andere partijen waar de twee dorpen mee willen samenwerken, zoals omliggende dorpen, de gemeente en bijvoorbeeld Streekwurk. Wat speelt er?

Er speelt veel en er liggen kansen voor beide dorpen. Voorbeelden van actuele thema's zijn duurzame energie, de zorg, sneller internet, Culturele Hoofdstad en het herstel van oude routes. Daarnaast zijn er meerdere onderwerpen, waarvan het goed is om deze met elkaar te delen. Gemeenten leggen steeds meer taken en verantwoordelijkheden bij een plaatselijk belang neer. Dorpsbelang kan op haar beurt alleen uitspraken namens het dorp doen, als zij weet wat er leeft. Het interactief opstellen van een dorpsvisie is een goede manier om daar achter te komen.

Dorpsbelang kan niet meer voldoen met het mondeling aangeven van wensen bij de gemeente. Als het dorp met een uitgewerkt plan bij de gemeente komt, is de kans op uitvoering vele malen groter. Voordat zo'n plan kan worden opgesteld, moet het dorp zich eerst uitspreken over de globale ontwikkeling van de komende jaren. Een dorpsvisie is hiervoor de eerste stap. Een uitvoeringsagenda is een tweede stap. Gemeenten zijn overtuigd van de noodzaak om het gesprek met de dorpen en de inwoners aan te gaan. De gemeente Súdwest Fryslân heeft dorpencoördinatoren aangesteld, die actief samenwerken met de dorpen. Voor sommige thema's is nauwe samenwerking met Streekwurk en bijvoorbeeld de provincie, woningcorporaties, zorgpartijen en bijvoorbeeld Wetterskip Fryslân nodig. De dorpsvisie is hierbij het uitgangspunt voor de communicatie en samenwerking tussen deze partijen en het dorp.

Steeds vaker onderkennen overheden het belang van een dorpsvisie, waarbij bewoners worden betrokken bij planontwikkeling. Andersom: De overheid kan een dorpsvisie niet gemakkelijk ter zijde schuiven, de plannen worden immers

door het dorp gedragen.

In 2014 is het bestuur van dorpsbelang Parrega - Hieslum, bestaande uit Herre Heeres, Anneke Koopman, Sybren Ykema, Peter Brandsma en Enne Riemersma, aan de slag gegaan. Zij zijn begonnen met het verzamelen van de wensen en de ideeën van een grote groep dorpsbewoners. Het gaat hierbij zowel om inwoners van Parrega als Hieslum. De ideeën en suggesties zijn gebundeld tot een visie met zes speerpunten. Deze zijn vertaald naar een uitvoeringsagenda met een concrete aanpak en concrete projecten.

De dynamische dorpsvisie vormt input voor het dorp, maar ook voor het beleid van de gemeente. Op basis van de wensen uit de dorpsvisie kan de gemeente samen met de twee dorpen werken aan voor de dorpen belangrijke thema's. Het gaat hierbij met name om de zaken en wensen van de inwoners zelf. Naar aanleiding van de vorige dorpsvisie is een behoorlijk aantal zaken met hulp van de gemeente daadwerkelijk gerealiseerd zoals de dorpsvernieuwing, de bestrating en verkeersmaatregelen, veilige kruisingen met de provinciale wegen, het opknappen van de walbeschoeiing, het in ere herstellen van de *bjinstappen* of *stalten* en het aanpassen van groenvoorzieningen. De dynamische dorpsvisie fungeert als een leidraad voor de gemeente en dorpsbelang. Het geeft, op verschillende gebieden, de contouren van de toekomst waar de inwoners van het dorp naar toe willen. Het is aan dorpsbelang om met de wensen van de bewoners aan de slag te gaan en om deze -waar nodig- met ondersteuning van de gemeente en andere partijen te verwezenlijken. Uiteraard met inachtneming van de gestelde prioriteiten en realisatiedata.

Voorjaar 2016, foto Enne Riemersma

Hoe is de dorpsvisie tot stand gekomen?

Met de hulp van deskundigheid uit het dorp heeft het bestuur een plan van aanpak gemaakt voor het verzamelen van ideeën en wensen die er bij de inwoners van de dorpen en het buitengebied leven.

Er is gekozen voor drie intensieve werkvondten met een flink aantal inwoners. Op deze avonden zijn in groepen gesprekken gevoerd en ideeën uitgewisseld. In overleg werd deze aanpak het meest geschikt geacht. De bewoners hebben via de gesprekken direct invloed op de onderwerpen die besproken worden. Bovendien is er tijdens de gesprekken sprake van kritische feedback onderling, zodat de ideeën meteen op hun haalbaarheid en draagvlak kunnen worden getest.

Op de avonden zijn eerst de thema's verzameld om vervolgens in te gaan op de wensen per thema en de prioriteiten. Daarna is de vertaalslag naar de uitvoeringsagenda aan de orde gebracht, met de vraag wat en hoe iedereen hier zelf aan zou kunnen bijdragen.

De gesprekken werden gevoerd in groepen en begeleid door een expert. Alle gesprekken zijn uitgebreid genotuleerd en uitgewerkt door het bestuur om ze aan het begin van de volgende werksessie te kunnen testen op draagvlak.

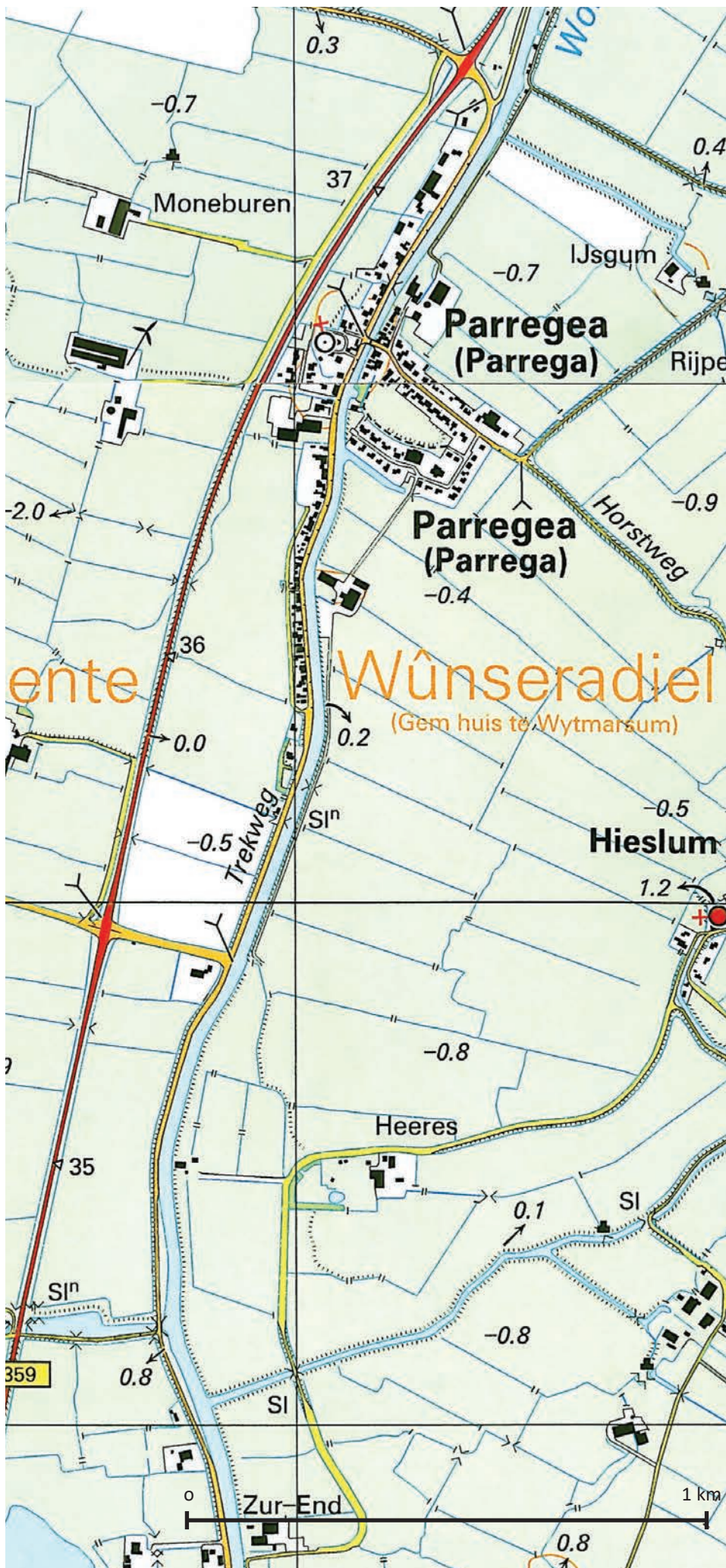
Vaststellen definitieve visie

Na de vaststelling van de visie kan het bestuur van dorpsbelang aan de slag met de uitvoeringsagenda en het opstarten van werkgroepen voor de concrete projecten.

Het is niet te vermijden dat de inwoners op sommige punten verdeeld zijn.

Indien dit voorkomt dan is een zorgvuldige belangenafweging noodzakelijk.

Deze afwegingen dienen plaats te vinden zodra dergelijke plannen concreet worden.

Parregea

Het dorp Parregea heeft in de loop der eeuwen meerdere namen gekend, zoals: Epange, Uppanerynghe en Pangera. Het dorp is van oorsprong een terpdorp, maar groeide later uit tot een vaartdorp langs de Workumer-trekvaart.

Terwijl Parregea in 1811 168 inwoners telde, groeide het dorp van 331 inwoners in 1849 naar 519 in 1890. Het hoogste inwonertal telde Parregea na de Tweede

Wereldoorlog. Het telde in 1950 670 inwoners, waarna een dalende tendens werd ingezet. In 2012 telde het dorp 340 inwoners, verdeeld over 145 huishoudens (CBS, 2012).

Er zijn vier belangrijke groeifasen te onderscheiden: het terpbeurtje, de vaartbuurt en verdere lintbebouwing langs de vaart, de bebouwing langs de Horstweg en het nieuwbouwcluster ten zuidwesten van de Horstweg. Het dorp kende ooit vele middenstanders. Ondertussen telt het dorp nog een tankstation, een automatiseringswinkel en een bloemenwinkel. Er zijn meerdere ondernemers. Eerder was er een dorpscafé, de voormalige herberg De Harmonie. Dit monumentale pand siert nog altijd het vaartbeurtje centraal in het dorp. Ze stamt uit de achttiende eeuw en is bij enkele gelegenheden geopend als café. De school opende in 1847 en dat jaar werd er lesgegeven aan ongeveer zeventenveertig kinderen, iets minder dan het huidige aantal kinderen op de basisschool de Paadwizer.

Het dorpsgebied van Parregea is groot en kende en kent meerdere buurtjes op afstand van het dorp, ook wel 'utbuorrensjes' genoemd (www.Parregea.nl). Enkele namen die ook nu op de kaart zijn terug te herkennen: Angterp, Yndyk, Aambuorren, Suderein (Zuurend) en Monebuorren.

De twee dorpen op de kaart

Hieslum

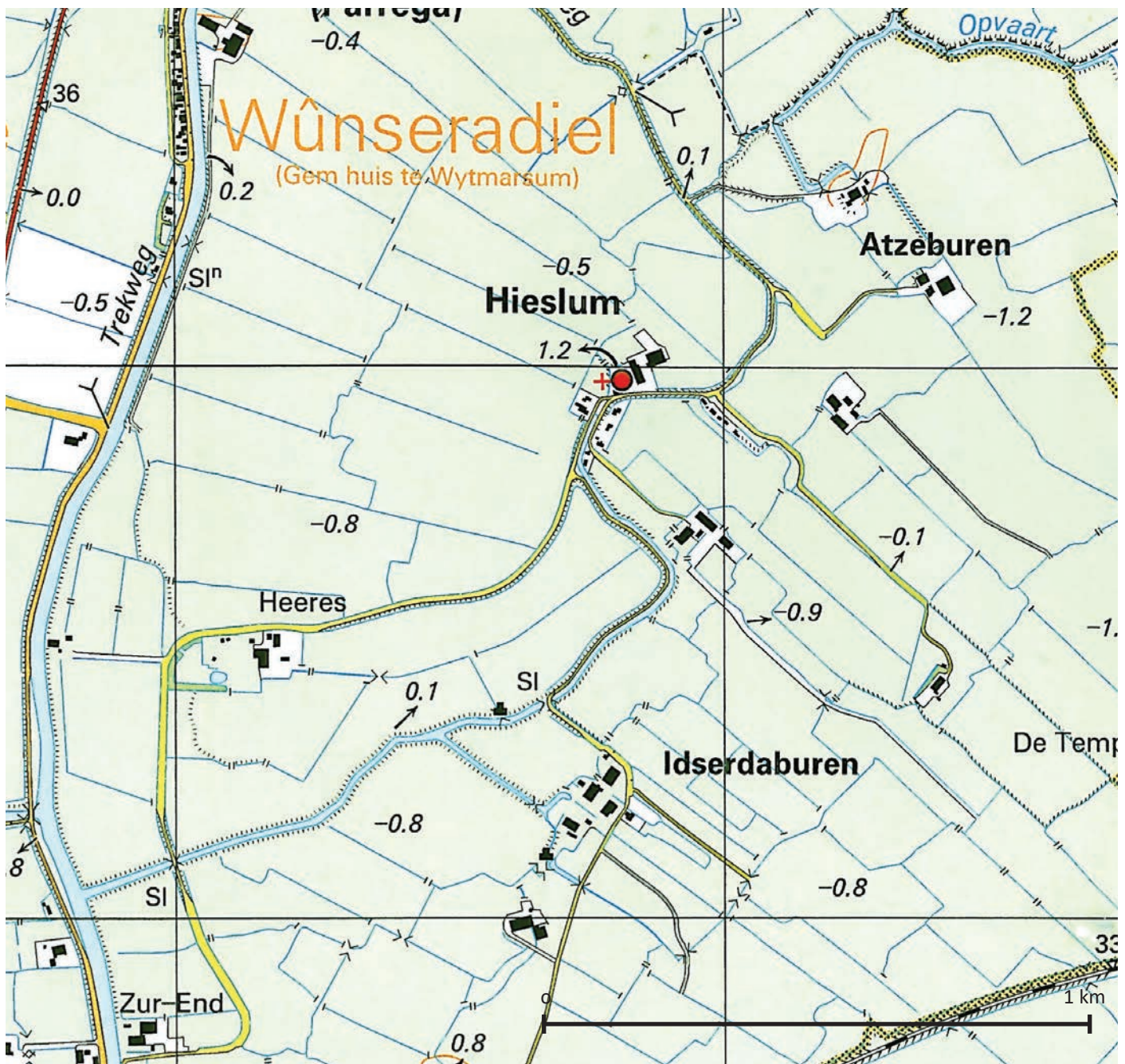
Het terpdorp Hieslum is een klein dorp met 75 inwoners dat tussen de Oudegaaster Brekken en Parrega in ligt (CBS, 2012). In 1840 had Hieslum 11 huizen met 64 inwoners.

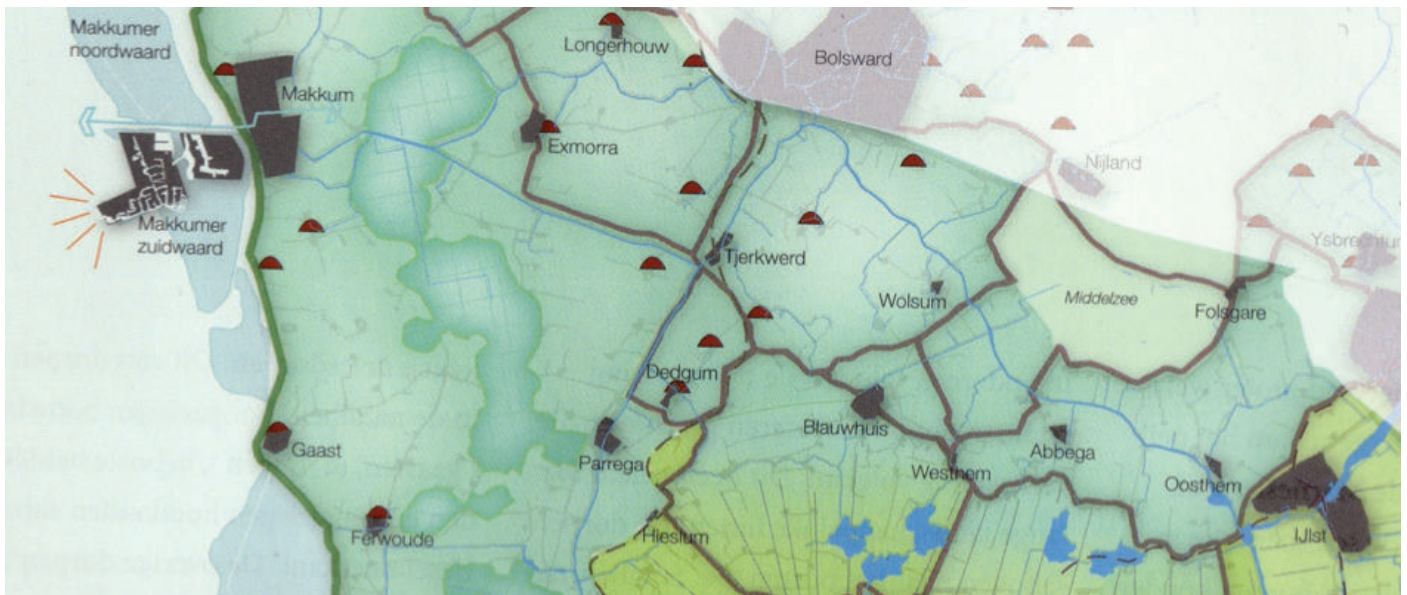
Het merkwaardige is dat de dorpskern zelf de minste inwoners heeft, de meeste inwoners wonen in de buurtschappen Atzeburen en Idserdaburen en in de

omliggende boerderijen. De mooiste straatnaam is wel de Tempelreed, het pad dat voert naar de boerderij de Tempel.

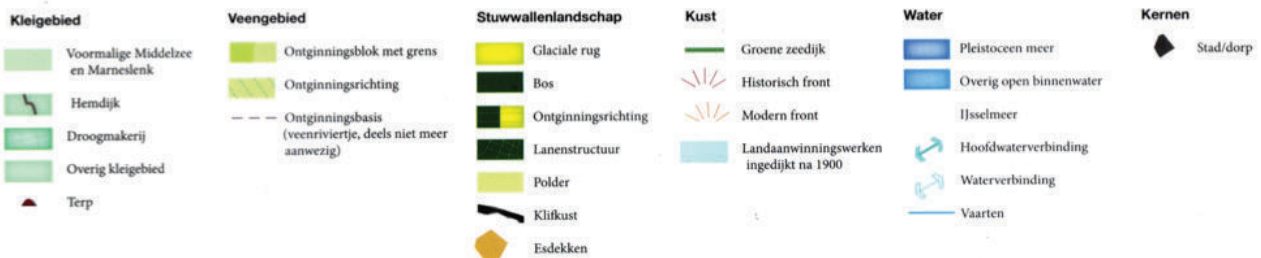
De kerk staat in het dorp iets naar achter ten opzichte van de Sierdsmaweg en kwam in de plaats van de middeleeuwse kerk die omstreeks 1300 was gebouwd en in 1874 is afgebroken waarna de

huidige kerk is gebouwd. Hieslum is een zeer oud dorp, al in 855 wordt het genoemd omdat een zekere Folkertus uit het dorp Hieslum een schenking doet van 20 gras aan een klooster in het Duitse Werden. In een opgave van kloosterbezittingen van Fulda komt Hieslum ook al zeer vroeg voor als Haslum.

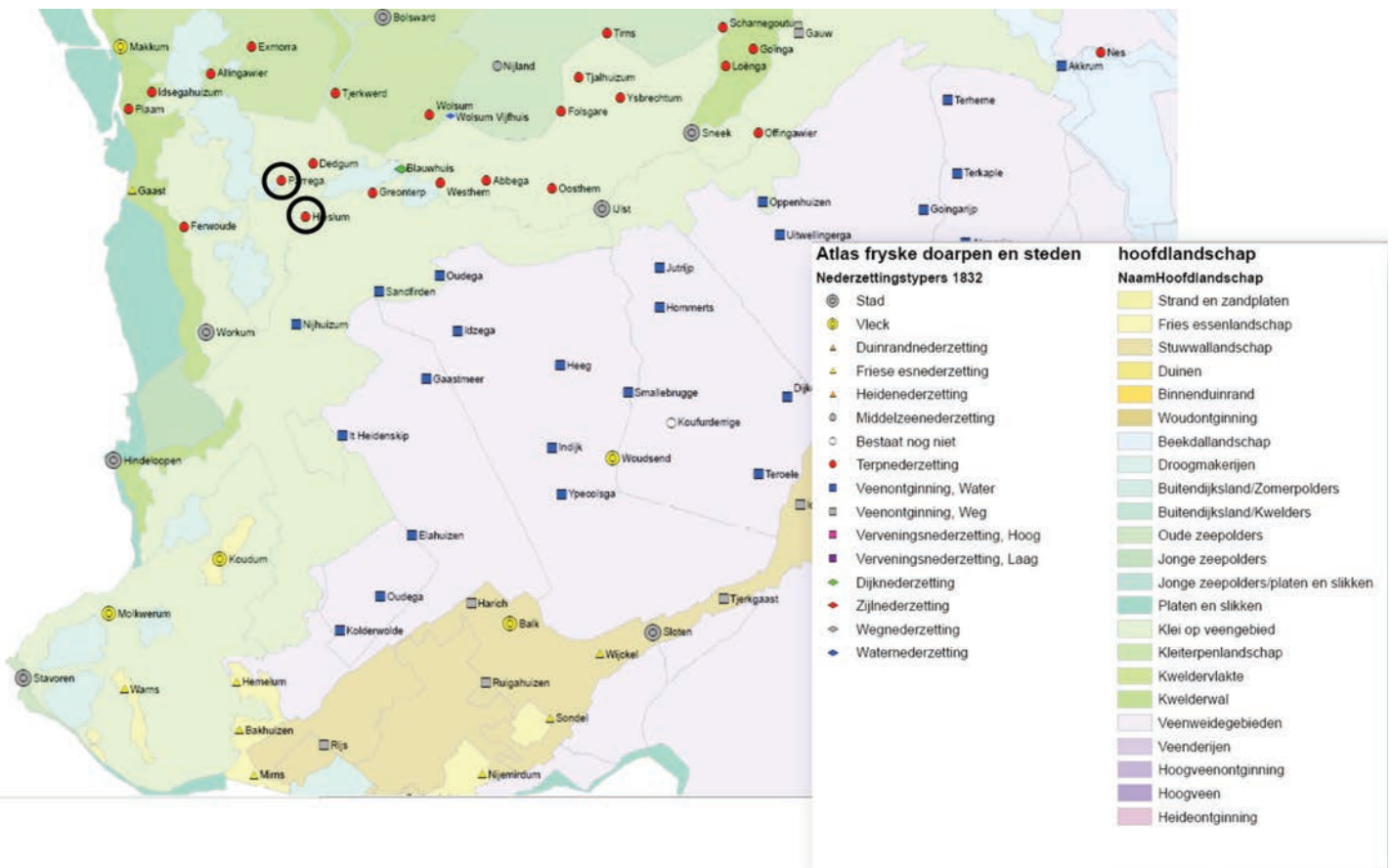

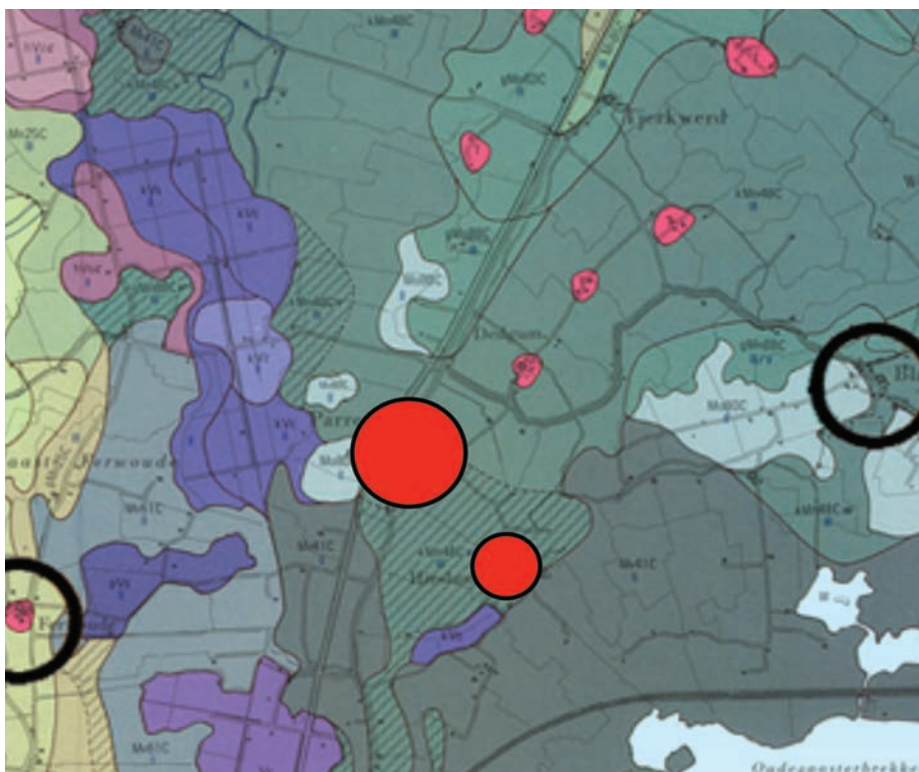
Karakteristieken van het landschap

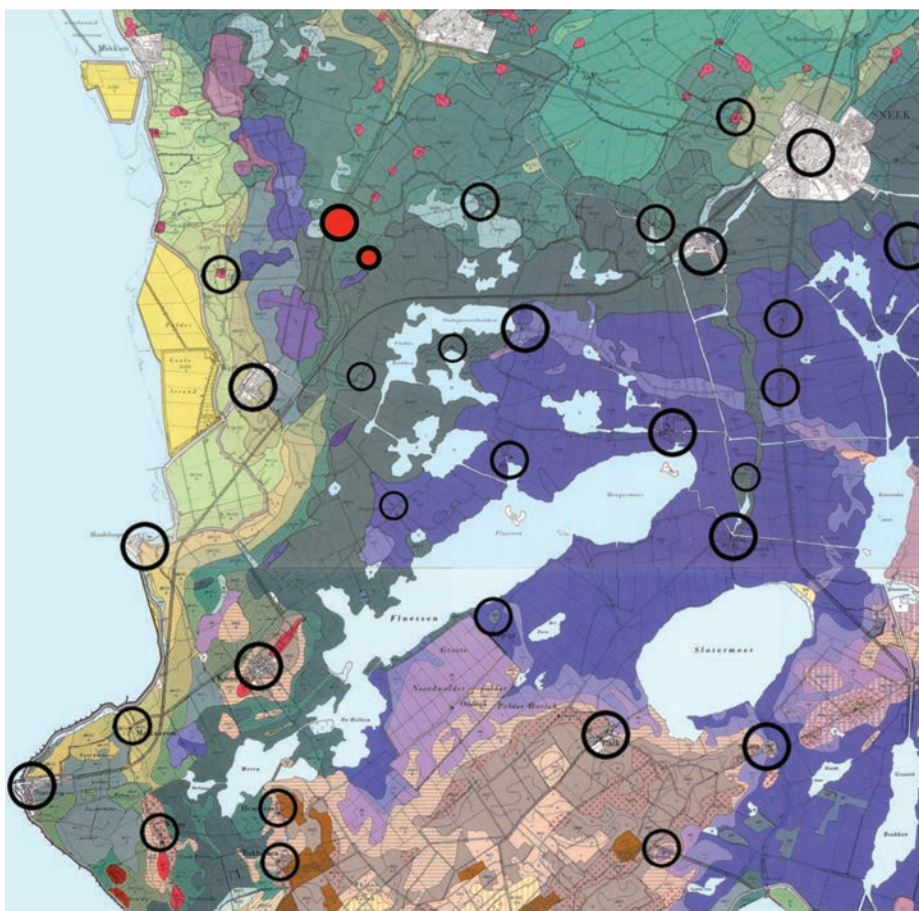
Kaartuitsnede uit de Landschapsvisie/Kansenkaart Nationaal landschap Zuidwest Friesland, 2009
De Hemdijken zijn hierop goed zichtbaar (grijze lijnen).

Kaart uit de Atlas Friese dorpen en steden (provincie Fryslân i.s.m. RUG Kenniscentrum Landschap, 2011 (nog niet gepubliceerd)
Hierop is de nederzettingstypologie (terpdorp, veenontginningsdorp etc.) van de dorpen en Vlecken in 1832 zichtbaar.

Parrega (grote rode stip) en Hieslum (kleine rode stip) op een uitsnede van de bodemkaart van Zuidwest Fryslân.
De twee dorpen liggen in een overgangsgebied van klei (groen) op veen (paars).
De drooggemaakte meren zijn duidelijk herkenbaar als paarse en lichtgroene gebieden.
De terpen zijn met rood aangegeven.

Parrega (grote rode stip) en Hieslum (kleine rode stip) op de bodemkaart van Zuidwest Fryslân.

Landschap

Het gebied tussen Bolsward, Workum en het IJsselmeer is eeuwenlang een dynamisch en waterrijk gebied geweest. De terpen en hun namen vertellen dat dit landschap al in de vroege middeleeuwen bewoond was. De aanwezigheid van klei en terpen, evenals het reliëf en de bijpassende sloten, die zelf overigens niet zo oud hoeven te zijn, duiden erop dat dit gebied ooit een open kwelder was van de Waddenzee. Toch was deze kwelder hier niet altijd.

Begin 2012 heeft het Groninger Instituut voor Archeologie van de Rijksuniversiteit Groningen even ten zuiden van de terp van Arkum een opgraving gedaan.

De opgraving wees uit dat hier ooit een veenlandschap lag dat in de tweede eeuw voor onze jaartelling in ontginning is genomen.

De ontginningen deden het gebied echter zakken, waarop de bewoners aan het einde van de eerste eeuw na Chr. vertrokken en de zee de omgeving met klei bedekte.

In de vroege middeleeuwen (circa 400 – circa 900 n. Chr.) werden nieuwe terpen opgeworpen, die uiteindelijk hebben geleid tot de agrarische terpen, buurten en dorpen in het gebied.

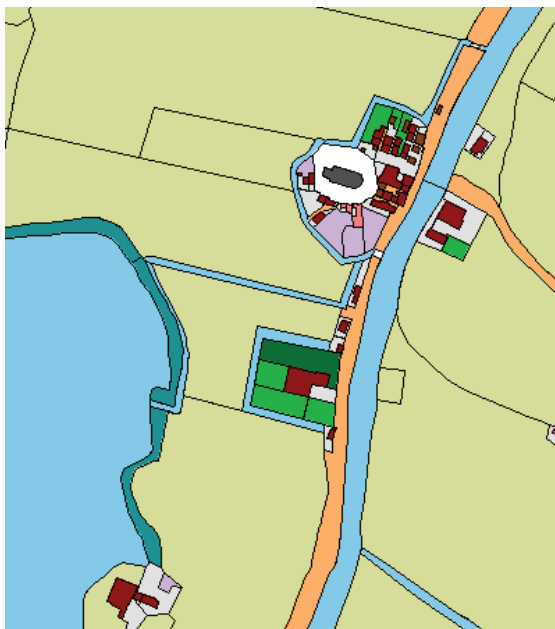
De bevolking bouwde dijken om zich te beschermen tegen de zee. De opkomst van de dijken betekende het einde van de terpenbouw.

De kwaliteit van de dijken was in het begin niet erg hoog. Dit maakte de kans op overstromingen groot, vooral in het binnenland waar de veengronden waren gedaald door de ontginningen*.

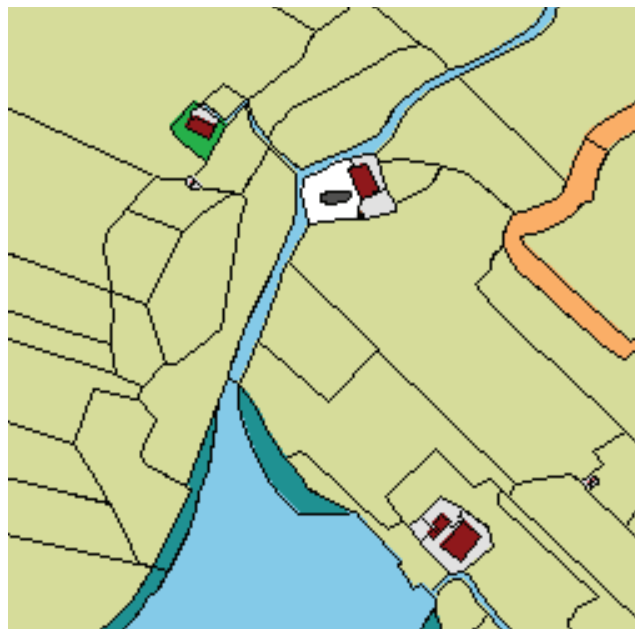
Men verrichte daarom tegen de zuidelijke Middelzeedijk (tussen Sneek en Bolsward) aandijkingen. De binnenpolders die ontstonden heten de Hempolders.

Voor de bewoners ten zuiden van de dijken vormde het water vanuit het zuiden ook een gevaar. De zuidelijke Hempolders zijn waarschijnlijk bedoeld om het water vanuit het zuiden te keren. Rond 1150 werden verschillende Hempolders beschermd door één doorlopende dijk: de Hemdijk of Hemdyk, de oudste en langste Hemdijk, die als een doorlopende lijn op de kaart van Sneek via IJlst en Blauwhuis naar Tjerkwerd loopt. Het water werd op meerdere plaatsen ingesloten door de dijken. Zo werden de vele meren gevormd.

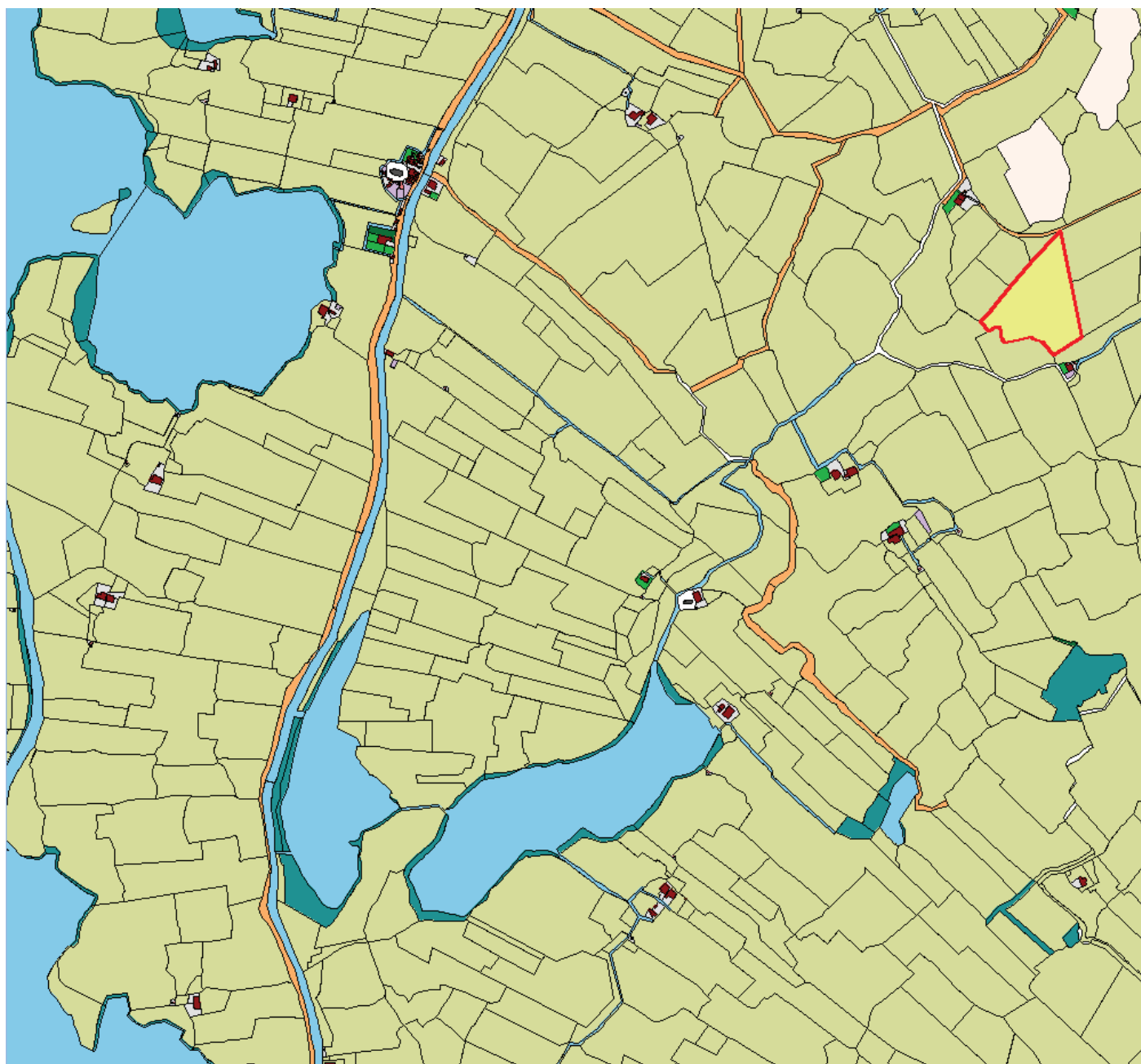
*) bron: Infoborden Dedgum/Arkum, Tekst door Provinciaal archeoloog Prof. Gilles de Langen ism. RUG en Yvonne Boonstra, archeoloog gemeente Súdwest-Fryslân.

Parrega in 1832 (Hisgis), buurtvorming rond kerk en aan de Workumer trekvaart, voorheen de Ee.

Hieslum in 1832 (Hisgis), een verzameling verspreid liggende boerderijen en een terp met kerk en boerderij.

Omgeving Hieslum en Parrega in 1832 (Hisgis), de twee dorpen liggen tussen verschillende meren en zijn verbonden door water.

1832

In het kader van het project Cultuurhistorische Kaart (CHK) van de provincie Fryslân ontstond in 2010 het initiatief om de belangrijkste stedenbouwkundige en morfologische componenten van het Friese dorp te inventariseren en typeren. Gedurende het proces bleek dat er een duidelijk onderscheid kan worden gemaakt tussen de agrarische bebouwing en de niet-agrarische bebouwing. Agrarische bebouwing in de Friese dorpen vertoont een duidelijke relatie met het omringende cultuurlandschap, de niet-agrarische bebouwing is vaak geclusterd in buurten en heeft veelal een koppeling met de aanwezige infrastructuur van bijvoorbeeld water, wegen en dijken. Het is inmiddels duidelijk dat de aanwezigheid van concentratie van niet-agrarische bebouwing in buurten een heel belangrijke cultuurhistorisch component van het Friese dorp vormt**. Dit onderwerp vormt tegelijkertijd echter één van de blinde vlekken in de cultuurhistorie van Friesland. Parrega en

Hieslum zijn in deze context interessante dorpen. In 1832 zijn ze al verschillend:

Parrega in 1832

Parrega bestaat in 1832 uit twee buurtes: een terp (of kerk-)buurt en een waterbuurt aan de Workumer trekvaart. Op de kaart zijn tevens enkele verspreid liggende boerderijen zichtbaar. De buurtes zijn compact. In de zuidelijke richting ontstaat al enige lintvorming. De kerkbuurt omvat naast de kerk een school en pastorie. Er wonen meerdere landbouwers, hetgeen duidt op een agrarische binding, maar er staan tevens een slager, timmerman en schoenmaker in de kadastrale gegevens. Er liggen moestuinen rond de terpbuurt. Diverse woningen hebben een boomgaard. De kerkbuurt is via een waterloop verbonden met de Parregaastermeer. De kadastrale gegevens uit 1832 zeggen helaas weinig over het karakter van Parrega als vissersdorp, waar in de overlevering wel sprake van is. Er is een oude tekening bewaard

gebleven 'Parrega aan den meer' waar visnetten op de voorgrond zijn geplaatst (zie hoofdstuk Dorps -DNA Parrega). Een andere herinnering hieraan is het wapen van het dorp met drie vissen (*botten*) erop afgebeeld.

Hieslum in 1832

Hieslum heeft in 1832 een agrarische signatuur. Er is een zeer pril begin van buurtvorming te zien bij de kerk, de eerste contouren van het dorp. Rondom Hieslum liggen meerdere boerderijen en kleine boerderijclusters.

** bron:

Atlas Friese dorpen en steden (provincie Fryslân ism. RUG Kenniscentrum Landschap, 2011 (nog niet gepubliceerd) en masterscriptie landschapsgeschiedenis I. Churylova, Kenniscentrum Landschap, 2012.

T'DORP PARREGA. Kopergravure 1793.

Afb.. uit: *Vaderlandse Gezigten, naar het leven geteekend door Bulthuis en in het koper gebracht door K.F. Bendorp. 1793.*

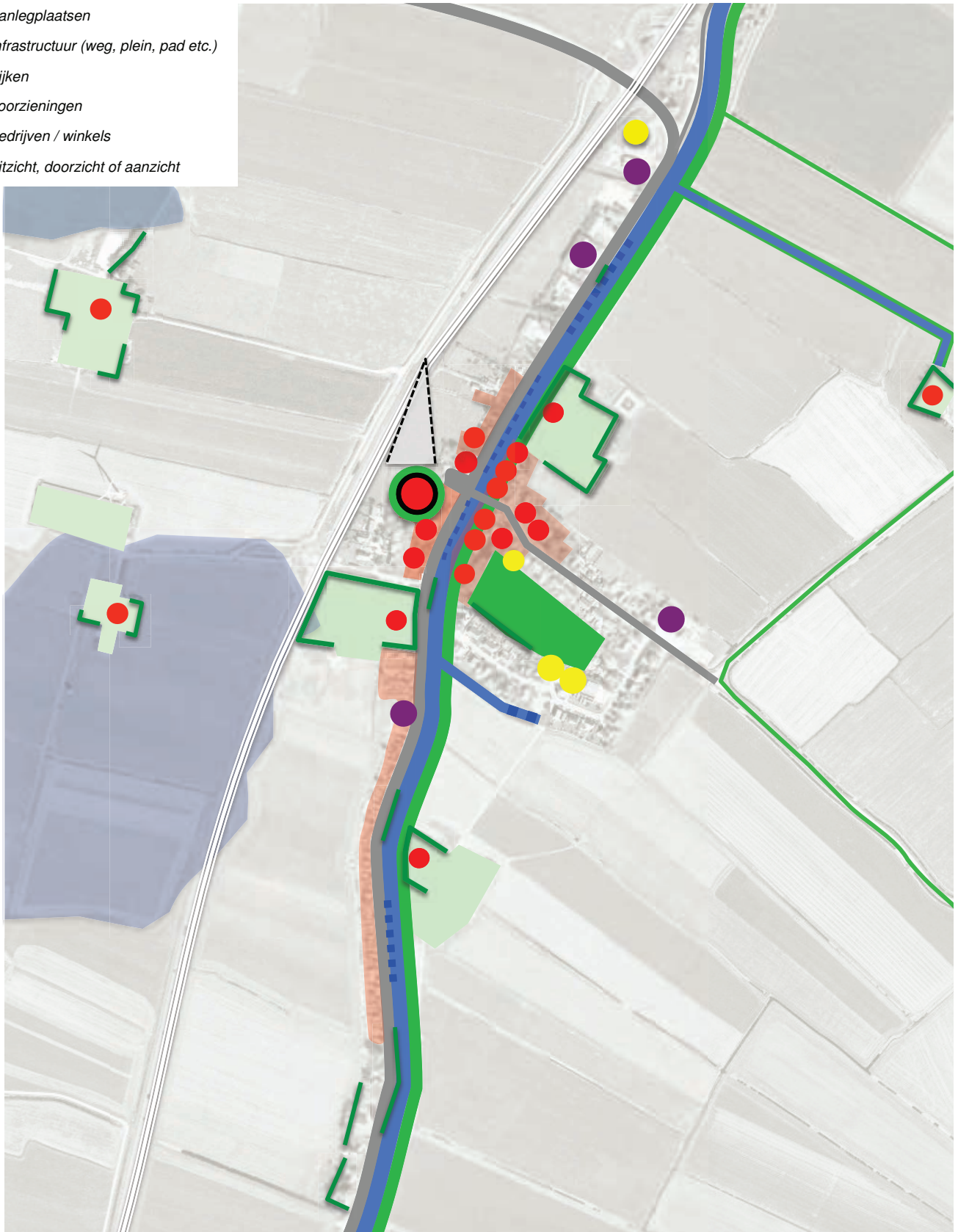
Legenda:

- *silhouetbepalend gebouw*
- *beeldbepalend gebouw*
- *karacteristieke linten of buurten*
- *singels en lanen*
- erf*
- *groen (terp, erf, veld, kerkhof etc.)*
- *water*
- *voormalig water*
- - - *aanlegplaatsen*
- *infrastructuur (weg, plein, pad etc.)*
- *dijken*
- *voorzieningen*
- *bedrijven / winkels*
- - - *uitzicht, doorzicht of aanzicht*

Dorps-DNA Parrega

Het dorps-DNA geeft de unieke kenmerken, die de identiteit bepalen van het dorp. Het gaat om de voor Parrega typische bebouwingskenmerken, kleur, materiaal, groen, water, infrastructuur en visuele aspecten. De bewoners hebben het dorps-DNA in kaart gebracht, door in woord en beeld antwoord te geven op de vraag: Welke onderdelen van het dorp zijn kenmerkend, silhouetbepalend (van veraf kenmerkend voor het dorpsilhouet, zoals de kerk), beeldbepalend (een gebouw of plek in het dorp, waaraan je het dorp herkent), typisch en karakteristiek? Dit kunnen zichtbare en onzichtbaar geworden elementen zijn (zoals de droog-gemaakte meren), die onlosmakelijk verbonden zijn aan het verhaal, de ontstaansgeschiedenis en de identiteit van het dorp.

Kenmerkende elementen kunnen aantrekkelijk en minder aantrekkelijk zijn. Het dorps-DNA bestaat niet alleen uit kwaliteiten. Een voorbeeld: Parrega is gebouwd met de voorkant naar de Workumer trekvaart. Het dorp is met de achterkant gericht op de provinciale weg N359. Dit is visueel minder aantrekkelijk, het is echter wel kenmerkend voor het dorp.

dorps-DNA Parrega

Wat maakt Parrega uniek?

Tijdens de werksessies hebben de bewoners van Parrega en Hieslum aangegeven wat zij de unieke eigenschappen vinden van Parrega. Het gaat om de kenmerken die het dorp uniek maken.

De tekening en de tekst vatten het dorps-DNA samen en zijn aangevuld met informatie uit diverse historische en actuele bronnen.

Het dorps-DNA bestaat uit de kleur van Parrega, het water, het groen, de infrastructuur en de visuele aspecten.

De kleur van Parrega

De oudste bebouwing van Parrega is op en rond de terp gerealiseerd. De terp en daaropgelegen kerk van omstreeks 1300 vormen met de kerkbuurt, de waterbuurt en de brug de kern van het dorp.

In de nabijheid van de terp en de Workumer trekvaart is de bebouwing compacter. Het betreft met name woonhuizen (eerder al of niet in combinatie met bedrijvigheid) en schuren. Kenmerkend is het onderscheid tussen de meer representatief gelegen panden/functionies en de eenvoudiger woonhuisbebouwing. De gebouwen met een bijzondere functie, zoals het kerkge-

bouw, de pastorie, de oude school en de rijkere dorpsvilla's liggen royaler in het dorp, dankzij grotere tuinen. Ze kennen daarnaast vaak een tweede verdieping of volumineuze kap. Ze zijn bovendien rijker vormgegeven. Op meerdere oude ansichtkaarten (www.parregia.nl) is zelfs sprake van een 'Renteniersbuurt' aan de Horstweg.

De dorpskern bestaat overwegend uit een traditioneel ambachtelijke architectuur uit de 19e eeuw. De panden bestaan voornamelijk uit één bouwlaag met kap. De bebouwing is gesloten en staat dicht op de weg. Naar de randen toe neemt de verdichting af. Incidenteel komen andere bouwstijlen of kenmerken van bouwstijlen voor. Gedurende de jaren zijn bij veel panden veranderingen aangebracht. Deze ontwikkeling gaat nog steeds door.

Als geheel is de bebouwing van Parrega sober met in de oudere delen van het dorp meer aandacht voor detaillering. De bebouwing laat zowel rode als gele en bruine bakstenen zien en afwisselend zwarte en rode pannendaken. Uitzondering vormen de woningen met witte gevel rond de brug en aan de vaart. Deze geven de dorpskern een sympathiek en fris eigen gezicht. De woonbebouwing wordt her en der afgewisseld door schuren in baksteen en hout.

Er zijn een aantal woningen met bijzondere geveldetaillering, houten afwerkingen en bijzondere kajuiten. Enkele oude boerderijen staan in en aan de rand van het dorp en zijn karakteristieke blikvangers. Aan de zuidkant van het dorp ligt een monumentale kop-hals-rompboerderij aan de vaart, een van de weinige kop-hals-rompboerderijen in deze streek.

Onzichtbaar geworden gebouw dat onlosmakelijk verbonden is met het verhaal van het dorp.

De Renteniersbuurt van Parrega. De diepe voortuinen en groenstrook geven (nog altijd) allure.

kerk

De terp en daaropgelegen kerk van omstreeks 1300 vormen met het terpbuurtje en de brug de kern van het dorp. De kerk heeft een robuuste toren met zadeldak, herkenbaar vanaf ver en bepalend voor het dorpsilhouet.

pastorie

Een sobere, kloeke pastorie, die mede dankzij verhoogde ligging en de diepe voortuin de dorpskern verrijkt.

herberg de Harmonie

De voormalige dorpsherberg is een monument.

boerderijen

Stelboerderijen en een monumentale kop-hals-romp boerderij staan verspreid in, rond en aan de rand van het dorp. Op de foto de -voor deze streek- unieke kop-hals-romp boerderij.

De kleur van Parrega - gebouwtypologie

De 'kleur van Parrega' maakt deel uit van het dorps-DNA. Het gaat om de gebouwtypes, bebouwingskleuren, -materialen en -details, die het beeld bepalen van Parrega. Op de foto's gebouwtypes, die de 'Kleur van Parrega bepalen'.

dorpvilla's

Meerdere villa's sieren het dorp. Het zijn bescheiden woningen, vaak met kajuiten en uitbouwen. Daarnaast zie je enige detaillering bijvoorbeeld van voordeuren, rond de gevelopeningen en kajuiten. De meeste dorpvilla's hebben een (diepere) voortuin.

lokaal en schoolgebouw

Parrega kent gebouwen met een educatiefunctie, een aan de vaart en een aan de Horstweg. Op de foto het voormalig hervormde lokaal van Parrega. Dit gebouw springt in het oog bij de brug.

arbeiders- en middenstandswoningen

In de kerkbuurt, langs de vaart en de Horstweg staan meerdere arbeiders- en middenstandswoningen. Het zijn bescheiden woningen, van een tot anderhalve laag, die samen de straten en het pleintje een karakteristiek beeld geven.

schuren

Er staan meerdere schuren in het dorp, soms van baksteen, vaak met houten geveldelen. Op de foto's enkele voorbeelden.

kerkbuurt

De terp en daaropgelegen kerk van omstreeks 1300 vormen met het terpbeurtje en de brug de kern van het dorp. De buurt is compact, er is een bescheiden plein.

witte gevels

Het dorp bestaat voornamelijk uit bebouwing met gele en rode gebakken gevelstenen. Uitzondering hierop vormen de witte gevels nabij het water en de brug. Deze geven Parrega een frisse uitstraling.

dorpsentrees

De dorpsentrees van Parrega zijn nuchter en functioneel. Dankzij de dorpsvernieuwing is er hier en daar groen toegevoegd. Bedrijven bepalen aan de noord en oostzijde het beeld.

Groene oevers

De Workumer trekvaart heeft groene oevers. Grasoevers in het dorp, met hier en daar bomen en hagen rond de erven. In het buitengebied oevers met riet.

De kleur van Parrega - straatbeeld

De 'kleur van Parrega' maakt deel uit van het dorps-DNA. Het gaat om de gebouwtypes, bebouwingskleuren, -materialen en -details, die het straatbeeld bepalen van Parrega. Op de foto's gebouwtypes, die de 'Kleur van Parrega bepalen'.

vaartbuurt

Het lint langs de Workumer trekvaart is typisch voor Parrega. De bebouwing is gericht op de vaart. Nabij de vaart heeft de trekvaart kades.

brug

De brug is het middelpunt van het dorp.

boerderijen en groene erven

Stelboerderijen en een monumnetale kop-hals-romp boerderij staan verspreid in, rond en aan de rand van het dorp. Op de foto de beeldbepalende boerderij met groen erf in de bocht van de Workumer trekvaart.

'Parrega, leggende aan de Meer'. Datum onbekend. Beeld: www.parregea.nl

Parrega in vogelvlucht

De kerkbuurt van Parrega rond de oorspronkelijke terp. Datum onbekend. Beeld: www.parregea.nl

Parrega

Zuidend

De woonbebouwing wordt afgewisseld door schuren in baksteen en hout. Datum onbekend. Beeld: www.parregea.nl

Visloden, gevonden achter de kerk van Parrega.

Parrega, met aan de zuidzijde van het dorp de zijtak Workumertrekvaart.

Parrega, de trekvaart richting Bolsward met de brug op de achtergrond.

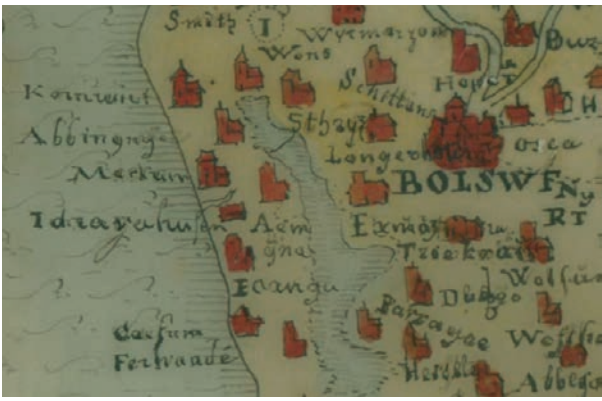
Parrega heeft een sterke relatie met water, die deels onzichtbaar is geworden. Deze relatie had in de loop van de eeuwen verschillende vormen. Parrega lag lange tijd tussen twee wateren: de Ie en de Parregaastermeer. Tot de zeventiende eeuw lag liep de Ie, een natuurlijke waterloop, ten oosten langs Parrega. In 1609 is de Ie gekanaliseerd. Zo ontstond de trekvaart tussen Bolsward en Workum.

De Parregaastermeer lag ten westen van Parrega. Dit meer stond in verbinding met het Workumermeer en het Makkumermeer. Visserij was volgens overlevering toen een belangrijke bron van inkomsten.

Omstreeks 1850 werd een verzoek tot droogmaking van het Parregaastermeer ingediend. Hier lag waarschijnlijk de opkomst van de veeteelt aan ten grondslag. Er werd met de droogmaking 320 HA landbouwgrond gewonnen. In 1874 heeft de kroon de concessie verleend voor drooglegging. Dit betekende in 1879 het einde voor het Workumer- en Parregaastermeer. De polder is nog altijd goed te herkennen aan de regelmatige blokverkeveling en de rechte wegen. Het inwonertal steeg vervolgens. De vaart had eerder een handelsfunctie.

Ondertussen heeft de vaart een belangrijke functie voor het toerisme en de pleziervaart. Dit maakt de brug vooral zomers het natuurlijke middelpunt van het dorp. Rondom de brug staat de oudere bebouwing van het dorp. Zomers en 's winters maakt de Workumer trekvaart deel uit van de Elfstedenroute, die elk jaar op vele manieren wordt afgelegd.

De Workumertrekvaart heeft een zijtak die doorloopt tot bij het multifunctionele centrum de Gearhing. Er zijn hier (nog) geen aanlegplaatsen voor het dorp. Ook is er (nog) geen boothelling.

Kaart van onbekende bron, gevonden op www.altejedda.com

Kaart uit de Atlas van Wonseradeel, Schotanus 1718, Tresoor

Uitsnede van de kaart uit de Atlas van Wonseradeel, Schotanus 1718, Tresoor

Kaart uit de Atlas Eekhoff, 1849-1859

links: Topografische kaart 2004, kadaster
 rechts: Topografische kaart 1930, kadaster

Jeugdhonk Ús Jister tevens ijsbaan onderkomen

De fietstunnel onder de N359. Links de trap naar de bushalte

De Horstweg (vroeger Renteniërsbuurt)

Het sportveld/de ijsbaan ingesloten door de Horstweg en de Waubertstrjitte. Foto: P. Poelstra

Groen

Parrega had en heeft een groene dorpskern. Met groene tuinen rond de kerkterp en langs de Horstweg. Met grote bomen in de voortuinen van de grotere erven en tuinen. De verspreid liggende boerenerven zijn van oudsher royaal voorzien van erfbeplanting en bomen.

Toen de Workumervaart als trekvaart dienst deed stonden er geen bomen langs het water. Wel had de vaart groene oevers, behalve nabij de brug, waar een kade ruimte bood en biedt voor laden en lossen. Later werden er iepen langs de vaart aangeplant (zie anischtkaart). De iepen zijn ondertussen grotendeels verwijderd. Hier en daar staat nog een iele rij als herinnering.

Bij de uitbreidingen van het dorp is rond de ijsbaan gebouwd. Rondom de ijsbaan liggen woningen, de school, de sporthal en het jeugdthoek. De ijsbaan functioneert 's zomers als sportveld. Hoge populieren markeren het veld al van ver. Deze bomen zijn waarschijnlijk binnen afzienbare tijd aan vervanging toe. Herplant is hierbij belangrijk. Er

zijn enkele markante (voor)tuinen. Deze verrijken het beeld. De bomen, tuinen en de groene dorpsweide en de daaraan gelegen voorzieningen versterken de eigen identiteit en cohesie van het dorp.

Paden en wegen

Anders dan bij veel andere terpdorpen is geen concentrisch dorp rond de terp ontstaan. Het is het water geweest van de Ie en later de Workumer Trekvaart die de dorpsstructuur is gaan bepalen. De bebouwing ontwikkelde zich langs het jaagpad dat langs de westoever van de Trekvaart liep. Langs de vaart liggen nog meerdere boentrappen, ook wel *bjinstappen* of *stalten*. Deze zijn bewaard gebleven. De stalten zouden gerestaureerd/vervangen worden in het kader van het 'Friese meren project', dit is (nog) niet gebeurd. De stalten zijn een rijksmonument.

De aanleg van de Horstweg is later aanleiding geweest om vanaf de brug in oostelijke richting huizen te bouwen. De lange Trekweg met lintbebouwing is nu karakteristiek voor het dorp en volgt

op sympathieke wijze de curves van de vaart.

De pastorie vormt de uitzondering en ligt met haar diepe voortuin niet tegen de weg zoals de andere bebouwing.

Ondertussen is de Trekweg meermalen opnieuw bestraat. Doordat hierbij elke keer nieuwe bestrating wordt toegevoegd is de weg breder en hoger geworden en de vaart smaller.

Mede dankzij de aanleg van ongelijkvloerse kruisingen (fietstunnels) is er een nieuwe verbinding ontstaan met het buitengebied aan de overzijde van de N359. Hierdoor zijn ook nieuwe wandelrondjes mogelijk. Het aanbod aan wandelrondjes blijft echter beperkt. Er zijn meer mogelijkheden voor de fietser.

De Trekweg is meermalen opnieuw bestraat. Doordat hierbij elke keer nieuwe bestrating wordt toegevoegd is de weg breder en hoger geworden. Foto: E. Riemersma

Links dorpshuis/sporthal de Gearhing en rechts de Christelijke basisschool de Paadwizer. Foto: E. Riemersma

De kleur van Parrega vanuit een luchtballon, foto: L. Riemersma

*Vanaf de provinciale weg en vanuit het landschap ten westen van het dorp is de kerk een markante blikvanger.
Beeld: www.parrega.nl, E. Riemersma*

Dorpsaanzicht

Vanaf de provinciale weg en vanuit het landschap gezien geeft de robuuste toren met zadeldak kerk het dorp een markant silhouet. Vanuit het zuidoosten kan de passant zich voorstellen dat Parrega voorheen vanaf het water van het Parregaastermeer werd benaderd. Het dorp is door de oriëntatie op de vaart met de achterkant naar de provinciale weg gegroeid.

Aanzicht Parrega vanaf het zuidwesten in de jaren vijftig, de voorkant van de kerktoren staat gericht op het voormalige Parregaaster meer.

Aanzicht Parrega vanaf de overzijde van de provinciale weg (N359), foto: S. van Assen

Dorps-DNA Hieslum

Legenda:

- *silhouetbepalend gebouw*
- *beeldbepalend gebouw*
- *karacteristieke linten of buurten*
- *singels en lanen*
- *erf*
- *groen (terp, erf, veld, kerkhof etc.)*
- *water*
- *voormalig water*
- *aanlegplaatsen*
- *infrastructuur (weg, plein, pad etc.)*
- *spoor*
- *locatie voormalig spoorwachtershuis*
- *dijken*
- *voorzieningen*
- *bedrijven / winkels*
- *uitzicht, doorzicht of aanzicht*

Het dorps-DNA geeft de unieke kenmerken, die de identiteit bepalen van het dorp. Het gaat om de voor Hieslum typische bebouwingskenmerken, kleur, materiaal, groen, water, infrastructuur en visuele aspecten. De bewoners hebben het dorps-DNA in kaart gebracht, door in woord en beeld antwoord te geven op de vraag: Welke onderdelen van het dorp zijn kenmerkend, silhouetbepalend (van veraf kenmerkend voor het dorpsilhouet, zoals de kerk), beeldbepalend (een gebouw of plek in het dorp, waaraan je het dorp herkent), typisch en karakteristiek? Dit kunnen zichtbare en onzichtbaar geworden elementen zijn (zoals de droogemaakte meren), die onlosmakelijk verbonden zijn aan het verhaal, de ontstaansgeschiedenis en de identiteit van het dorp.

Kenmerkende elementen kunnen aantrekkelijk en minder aantrekkelijk zijn. Het dorps-DNA bestaat niet alleen uit kwaliteiten. Een voorbeeld: Voorheen verbond een vaart Hieslum met de Hieslummer Ee, de Workumer trekvaart, Parrega, Dedgum en de Oudegaaster Brekken. De vaart liep door het dorp en langs de kerk. Ondertussen vindt het vervoer plaats over de weg in plaats van over het water en heeft de vaart in het dorp plaatsgemaakt voor een parkeerplaats.

dorps-DNA

Hieslum

Wat maakt Hieslum uniek?

Tijdens de werksessies hebben de bewoners van Parrega en Hieslum aangegeven wat zij de unieke eigenschappen vinden van Hieslum. Het gaat om de kenmerken die het dorp uniek maken.

De tekening en de tekst vatten het dorps-DNA samen en zijn aangevuld met informatie uit diverse historische en actuele bronnen.

Het dorps-DNA bestaat uit de kleur van Hieslum, het water, het groen, de infrastructuur en de visuele aspecten.

Op het Kerkhof bij de kerk in Hieslum liggen in een gezamenlijk graf twee slachtoffers van het Gemenebest: sergeant (Air Gnr.) James Buntin en sergeant (Air Gnr.) John Charles Owen.

Op 13 mei 1943 vertrok vanaf RAF-basis Bardney, de Lancaster ED589 van het No. 9 Squadron RAF. Het toestel werd boven Nederland neergeschoten door een Duitse nachtjager en stortte vervolgens neer in de buurt van Hieslum. Alle zeven bemanningsleden kwamen om in de crash, twee van hen liggen begraven op deze begraafplaats. De andere vijf bemanningsleden zijn nooit teruggevonden. In totaal gingen tijdens deze missie 9 toestellen verloren. De slachtoffers worden jaarlijks op 4 mei herdracht.

De kleur van Hieslum

De bebouwing van Hieslum ligt deels geclusterd rond de kerk, deels in de agrarische buurtjes Idzerdabuorren en Atzeburen. De overige bebouwing bestaat uit verspreid liggende boerderijen.

Het dorp heeft een agrarische signatuur en kent een eenvoudige architectuur.

De kerk is een vervanging van de eerdere kerk die waarschijnlijk rond 1300 is gebouwd. Dit was een kerk met zeldaktoren. De kerk hoorde in de late Middeleeuwen aan het St.-Odulphusklooster in Stavoren. De pastoors van Hieslum werden door dit klooster aangesteld. Deze kerk werd in 1874 afgebroken.

De huidige kerk is niet oud en niet katholiek. Ze lijkt sprekend op de kerk van Idsegahuizum.

De oudste bebouwing stamt uit de negentiende eeuw. Dit zijn veelal stelboerderijen, opgetrokken uit gele en bruine baksteen en rode pannendaken. Daarnaast is het kleurenpalet sober, veel rode en gele baksteen, rode en zwarte pannendaken en weinig ornamenten of bijzondere details. Niet alle

boerderijen zijn meer ingebruik als agrarisch bedrijf. De functieveranderingen geven zowel sociaal economisch als architectonisch een nieuwe impuls aan het dorpsbeeld.

Er liep een vaart door het dorp, langs de terp., foto: www.parrega.nl

kerk

De terp en daaropgelegen kerk van omstreeks 1300 vormen met het terpbuurtje en de brug de kern van het dorp. De kerk heeft een robuuste toren met zadeldak, herkenbaar vanaf ver.

grote en kleine boerderijen

De kleur van Hieslum - gebouwtypologie

De 'kleur van Hieslum' maakt deel uit van het dorps-DNA. Het gaat om de gebouwtypes, bebouwingskleuren, -materialen en -details, die het beeld bepalen van Hieslum. Op de foto's gebouwtypes, die de 'Kleur van Hieslum' bepalen'.

Stelboerderijen staan verspreid in, rond en aan de rand van het dorp. Niet alle boerderijen zijn meer in gebruik als agrarisch bedrijf. De functieveranderingen geven zowel sociaal economisch als architectonisch een nieuwe impuls aan het dorpsbeeld.

arbeiders- of dorpswoningen

Oude en nieuwe dorpswoningen bepalen mee het beeld van Hieslum.

Dorpsaanzicht Hieslum omstreeks 1930, een kleiner dorp met minder groen, bron: E. Riemersma.

Het huidige dorpsaanzicht Hieslum vanuit het westen, een groener dorp, met meer bebouwing. Foto: E. Riemersma.

Het huidige dorpsaanzicht Hieslum vanuit het zuidwesten. Foto: E. Riemersma.

Terpdorp in waterrijk gebied

Wie oude kaarten bekijkt, merkt al snel dat er voorheen meer water was dan nu. Verschillende meren en poelen rondom Hieslum zijn drooggelegd. Het Sensmeer, de Hieslumer Ee, de Horse, 't Uylcke meer en vele andere grotere en kleinere meren. Hieslum lag als terpdorp hoog tussen de meren en plassen. Er liep een vaart door het dorp (waar nu de parkeerplaats ligt). Ze had een directe verbinding met het water van de Hieslummer Ee, een meer dat via het meertje Horsa in verbinding stond met de Workumer trekvaart. Richting het Noorden had het dorp een verbindingvaart naar de Oudegaaster brekken.

De buurtschappen en de meeste boerenerven hadden hun eigen waterverbindingen via het vaarten en slotennetwerk.

Groen

Hieslum is een klein en open dorp, waar de dijk doorheen slingert. Met de groei van het dorp is meer groen ontwikkeld in en rond de tuinen, zodat het dorp als een groen eiland in het open landschap ligt. De kertoren en oranje daken van boerderijen zijn zichtbaar tussen het groen. Het kerkhof heeft een rondgaande haag en bomen. Vanaf de voorzijde van de kerk is er een wijds uitzicht over het landschap. Hier liep voorheen het doorgaande water dat de verbinding vormde met Greonterp en de Oudegaaster brekken. Het water ligt er nog, maar de verbinding is verbroken en heeft plaats moeten maken voor de weg en het parkeerterrein. De oudere erven zijn nog voorzien van opgaand erfgroen en hagen, de nieuwe erven of erven waar opschaling heeft plaatsgevonden zijn hier en daar minder rijk voorzien van bomen en groen. Nieuwe aanpassingen aan de erven leidden de afgelopen jaren snel tot een vershraling van de erfstructuur. Sinds kort kent Hieslum een kwekerij aan de Tempelreed.

Paden, wegen en spoor

Hieslum was verbonden met Parrega, Ijsgum, Dedgum en Oudega via de Ryperadijk. Vanaf deze dijk liepen paden naar boerenerven en buurtschappen, zoals de boerderij de Tempel, naar Atzeburen, naar Hieslum en het daarachtergelegen Idzerdaburen en Monniksburen en de boerderij de Klompen. Nog altijd lopen er meerdere dijken en wegen van Hieslum naar de boerderijen en buurtschappen. Het zijn stuk voor stuk doodlopende wegen. De aanleg van het spoor heeft de verbinding met de brekken verbroken. Door de ruilverkaveling zijn meerdere oude paden, zoals de verbinding tussen de Tempelreed en de boerderij de Tempel verdwenen. Zo is bijvoorbeeld ook de verbinding tussen Idzerdabuorren en de boerderij de Klompen verdwenen.

De oudere bewoners van Hieslum herinneren zich dat er langs het spoorwachtershuisjes stonden. Bijvoorbeeld in Oudega, maar ook in Hieslum. Dit herinnert aan de tijd dat de trein ook in de kleinere plaatsen, zoals Hieslum halteerde.

Hoog water rond Hieslum in de jaren dertig. bron: E. Riemersma.

Hieslum

De tiidgeast wist de boel noch wat te stjoeren:
De reden binne no fan glêd beton,
Op plakken rommen klompen 't fjild foar skuon,
Net alle pleatsen binne mear fan boeren.
Mar blykber giet it om 'e lêste oeren:
It rint hjir dea en 't spoar hat gjin stasjon,
As lei 't ûntfolkingsspoek mei in kanon
Yn dizze stilte op in proai te loeren.
Mar 't hat in tsjerke dêr't noch preke wurdt,
Dit stipke op 'e griene greidetekken,
Dat hjoed as kearn net folle mear betsjut.
En romteminsken komme oan har trekken.
It sicht is withoefier en 't eachweid grut
Yn 't gea tusken de Trekfeart en de Brekken.

Eize de Boer

Locatie voormalig spoorwachtershuis Hieslum. Links de Klompepleats (voorheen Hieslum, nu Nijhuizum), rechts Idzerdaburen en Hieslum

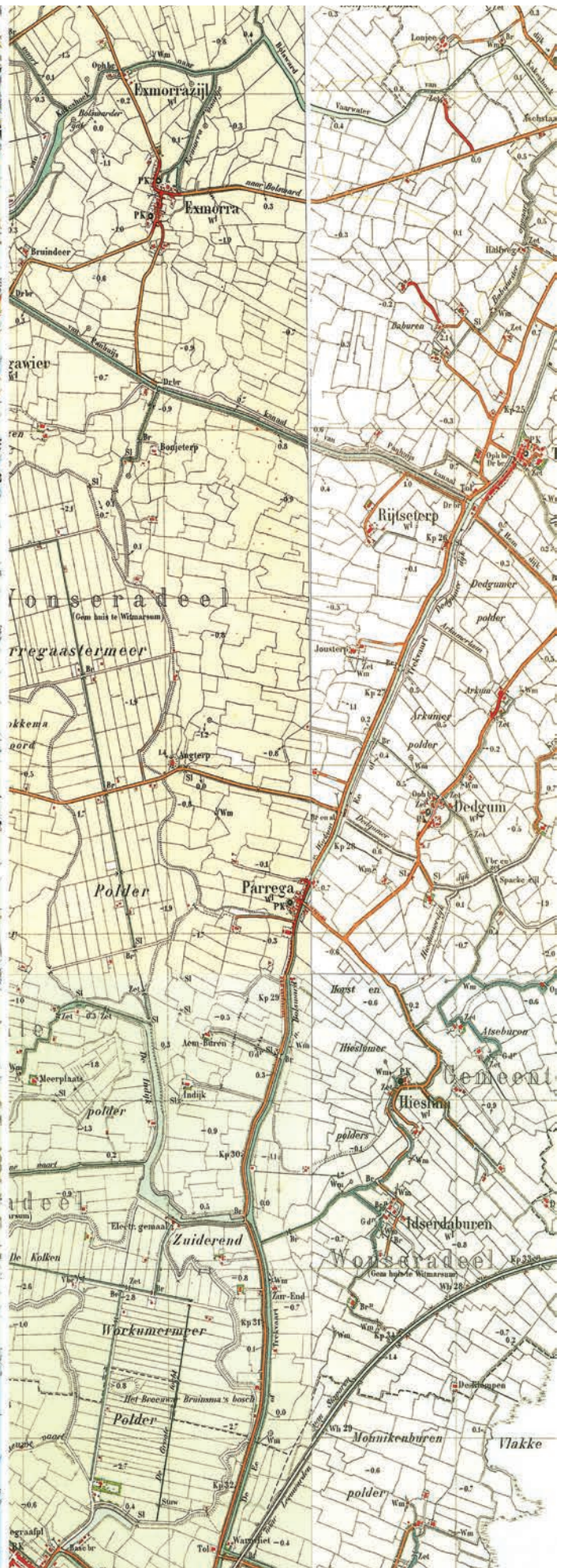

Idzerdaburen.

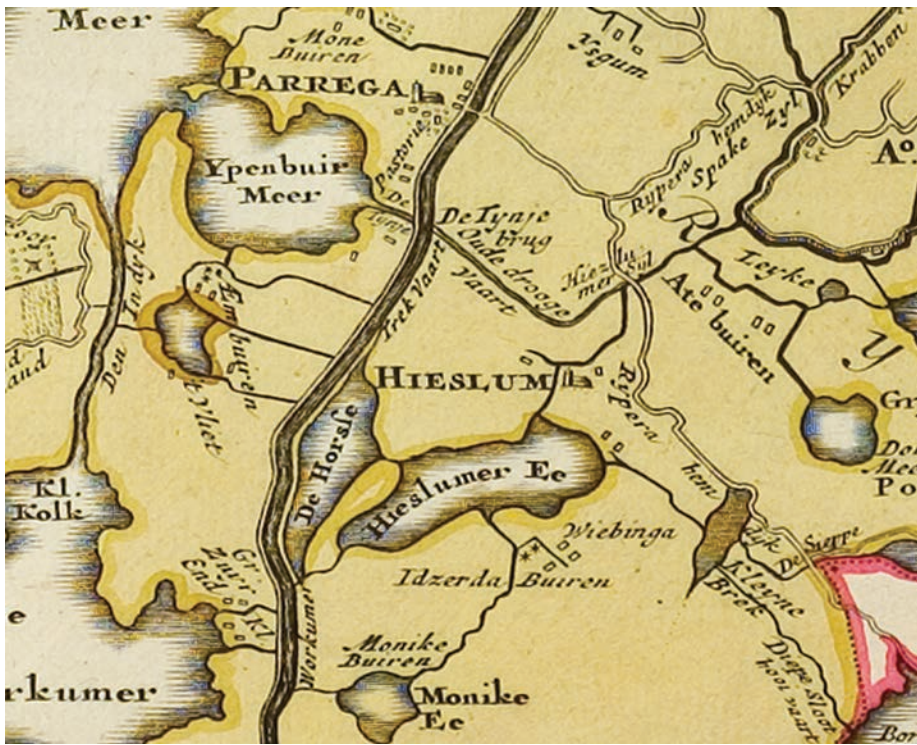

Hieslum vanuit het oosten vanaf de Tempelreed, voorheen de Ryperdijk.

links: Topografische kaart 2004, kadaster
 rechts: Topografische kaart 1930, kadaster

Dorpsaanzicht

Vanaf de dijken in de omgeving oogt Hieslum als een compact groen terpdorp. De kerk ligt bescheiden tussen de bomen. Enkele grote rode daken steken af tegen de horizon. Dit beeld was eerder vergelijkbaar, maar waarschijnlijk minder groen en met minder bebouwing rond de kerk.

Boven: Kaart uit de Atlas van Wonseradeel, Schotanus 1718, bron: Tresaor
 Onder: Kaart uit de Atlas Eekhoff, 1849-1859, bron: Tresaor.

visie op de tv

wee dorpen

Wat gaat goed in de twee dorpen:

Stichting Behoud Kerk Hieslum

Hieslum heeft met een kleine groep vrijwilligers de kerk overgenomen en in beheer. Zij hebben zich verenigd in de stichting Behoud Kerk Hieslum en zijn er in geslaagd om subsidies binnen te halen voor het onderhoud en een verbouwing, zodat de kerk op meer manieren gebruikt kan worden. Naast de kerkdienst worden er bijvoorbeeld concerten, schetsmiddagen en voorstellingen gehouden in de kerk.

Multifunctioneel centrum de Gearhing

De Gearhing bevat een gymzaal, sportkantine en een biljartzaal met bar. Er is een gymzaal voor de scholen van Tjerkwerd en Parrega en de sportclubs. De zaal kan omgebouwd worden voor diverse evenementen zoals concerten van ons korps.

Korps Excesior

Het korps heeft een lange geschiedenis, en bijzonder is dat vanaf de oprichting in 1898 het korps een harmonieorkest is. Het orkest bestaat uit hout-, koperblaasinstrumenten en slagwerk. Door deze combinatie van instrumenten heeft een harmonie een eigen klankkleur.

De Oranjevereniging

Deze vereniging organiseert meerdere evenementen: Op Koningsdag wordt er iets georganiseerd voor de kinderen en de ouderen. Op 4 mei worden de oorlogsslachtoffers herdacht. En ze organiseert jaarlijks het dorpsfeest.

Gedenk te Sterven

De begrafenisvereniging van Parrega bestaat al meer dan 100 jaar. Het doel van de vereniging is het verzorgen van een begrafenis of crematie waarbij geen winst wordt gemaakt. De kosten zijn laag, omdat het een vrijwilligersorganisatie is met eigen voorzieningen.

Jeu de boules baan

Dorpsbelang Parrega–Hieslum is in de afgelopen 5 jaar bezig geweest met het verplaatsen van de jeu de boules baan aan de Horstweg. Dankzij de dorpscoördinator Yvonne Sieswerda van de gemeente Súdwest-Fryslân kwam een en ander in een stroom versnelling.

Analyse huidige situatie

Tijdens de werksessies hebben de bewoners van Parrega en Hieslum aangegeven wat goed gaat in de dorpen en wat beter kan of moet.

Wat gaat goed in de twee dorpen:

Er gaat veel goed in beide dorpen. De sociale cohesie is groot en mensen helpen elkaar, waar nodig. Er is een actief verenigingsleven, er zijn meerdere sportverenigingen. Tevens is er een muziekkorps en een toneelvereniging en de Oranjevereniging organiseert jaarlijks meerdere evenementen. Parrega heeft een school, de Paadwizer. Hier gaan ook veel kinderen uit Hieslum naartoe. De kinderen kunnen op de fiets naar de middelbare school in Bolsward en Sneek. Er is een hoge mate aan creativiteit en ondernemerschap. Enkele voorbeelden zijn op deze en de vorige pagina te zien.

De vorige dorpsvisie heeft geleid tot meerdere verbeteringen:

- Er is een speeltuin gerealiseerd.
- De parkeersituatie op de Horstweg is heel goed opgelost.
- De fietstunnels bij het dorp hebben de verkeersveiligheid naar een hoger niveau gebracht en er zijn nu meer mogelijkheden voor een wandel- of fietsrondje.

Ouderen soos

In 2015 heeft Dorpsbelang Parrega/Hieslum de aanzet gegeven tot oprichting van de ouderensoos. Deze vindt 1 keer per maand plaats in dorpshuis de Gearhing o.l.v een groep van 6 vrijwilligers die allen ervaring in de zorg hebben opgedaan. Daarnaast worden er ook andere activiteiten georganiseerd zoals uitwisseling met buurdorpen en jaarlijks een boottocht. Voor de ouderen is er ook nog de koersbalclub en de MBVO (meer bewegen voor ouderen)

PKN gemeente Parrega-Hieslum

Iedere zondag is er een kerkdienst. De dienst begint om 9.30 uur of om 11.00 uur. Een enkele keer in het jaar is er een dienst om 19.30 uur. Meestal worden de diensten in de kerk van Parrega gehouden, één keer per maand in de kerk van Hieslum. Plaatsen en tijden worden altijd in het kerkblad, wat iedere week verschijnt, bekend gemaakt. Ook hangt er een preekrooster van een heel jaar op het prikbord in de voorkerk.

(Sport)verenigingen

De twee dorpen kennen meerdere verenigingen. Enkele sportverenigingen trainen en spelen in de sporthal, oftewel het multifunctioneel centrum de Gearhing, zoals de gymnastiekvereniging, de volleybalclub en de badmintonclub. Daarnaast zijn er meerdere andere verenigingen zoals de toneelvereniging van Hieslum, de EHBO vereniging Parrega, Oranjevereniging Parrega/Hieslum, 3 biljartclubs en de Vogelwachtvereniging.

Activiteitencommissie

In 2014 heeft een groep enthousiaste vrijwilligers op verzoek van Dorpsbelang de taak op zich genomen om voor Parrega en Hieslum een aantal keren per jaar activiteiten te organiseren. Zo hebben ze de nieuwjaarsborrel, eier gooien met Pasen en een hobbybeurs georganiseerd.

Café de Harmonie

De bovenzaal dateert van rond 1800 en is bedoeld voor vergaderingen. Het café is van zo rond 1900). Er is praktisch niets aan veranderd en u waant zich bij een bezoek dan ook weer helemaal in die tijd. Zelfs aan de gebruiksvoorwerpen en het biljart is niets veranderd. De reden waarom er niets is veranderd, is pure armoede geweest. De inkomsten van de cafébaas waren simpelweg niet genoeg om in het café te investeren

Basisschool de Paadwizer

De dorpschool van Parrega bestaat sinds 1847. Op dit moment zitten er ongeveer 50 kinderen op de school. Veel dorpsactiviteiten vinden op en rond de school plaats. Ouders zijn betrokken bij de school als vrijwilligers. In de school is ook de bibliotheek gevestigd.

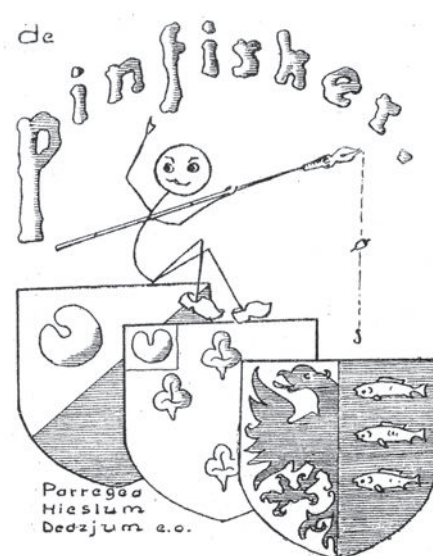
Ús Jister/ijsbaan/sportveld

Stichting Ús Jister, bestaande uit leden van Ús Jister, de ijsbaanvereniging en van Dorpsbelang, beheert het sportveld/ijsbaan en het jeugdhonk Ús Jister. Dit gebouw is het onderkomen van de jeugd uit Parrega/Hieslum en wordt ook gebruikt door de jeugdclub en in de winter door de ijsbaanvereniging. De jeugd van Ús Jister organiseert jaarlijks een darttoernooi en ze geven de aftrap van het dorpsfeest d.m.v. een feestavond waar diverse bands optreden.

Fietstunnels provinciale weg N359

Dankzij de fietstunnels kunnen fietsers veilig de provinciale weg kruisen. Dankzij de twee tunnels zijn er ook twee nieuwe wandelrondjes ontstaan.

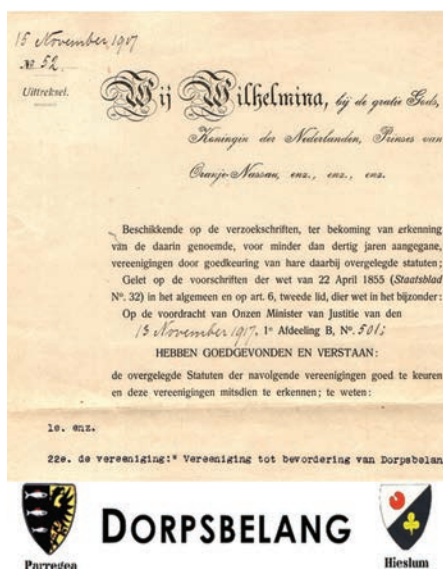
Dorpskrant de Pinfisker

De dorpskrant is in 1981 opgericht, de naam is bedacht door Rients Couperus en het logo, het bekende Pinfiskermanetje, is ontworpen door Jan Bouwhuis. De redactie bestaat uit vrijwilligers die zich inzetten zoveel mogelijk nieuws te verzamelen. De Pinfisker is voor inwoners gratis, de kosten van het drukwerk worden betaald door giften van lezers en door opbrengsten van advertenties. Vrijwilligers verzorgen de verspreiding.

Brandweer

Dat een klein dorp als Parrega een eigen brandweer heeft is al zeer bijzonder en dan heeft de brandweer van Parrega ook nog de snelste aanrijdtijd 's nachts van Friesland. Daar mogen we best trots op zijn. In het voorjaar van 2016 heeft de brandweer van Parrega een moderne nieuwe brandweerauto gekregen en zijn de oude openslaande deuren van de kazerne vervangen door een automatische roldeur.

Dorpsbelang

De vereniging van dorpsbelang te Parrega-Hieslum e.o. is opgericht op 15 maart 1917. De vereniging heeft tot doel het bevorderen van de leefomgeving in zowel sociaal, creatief, cultureel als materieel opzicht. Dit probeert ze op verschillende manieren te doen.

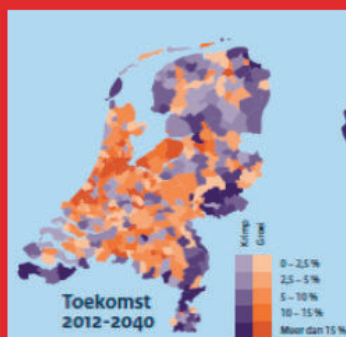
Bedrijven

De bakker, groenteboer en slager zijn er niet meer maar in Parrega met ca. 500 en Hieslum ca. 70 inwoners zijn relatief veel bedrijven gevestigd, naar schatting zijn er ca. 30 ondernemingen waarbij de boeren niet zijn meegeteld. Zo zijn er 3 zorgboerderijen, een garage/tankstation, 3 transportbedrijven, een computerbedrijf, een installatiebedrijf, een fouragebedrijf, en nog diverse andere bedrijven en zzp'ers.

Stad belangrijker, platteland krimpt verder

In 2030 zijn er 17,6 miljoen Nederlanders, ten opzichte van 16,8 miljoen nu. De bevolking van Nederland als geheel blijft dus groeien, maar er zijn zowel verschillen tussen regio's als binnen regio's tussen de ontwikkeling van steden en het platteland. In hoofdlijnen: de bevolking in de Randstad blijft groeien, en in de meer 'perifere' provincies blijft de bevolking gelijk of daalt.

Prognoses geven aan dat nu al meer dan de helft van de totale wereldbevolking in de OESO-landen in stedelijke regio's leeft en de verwachting is dat dit percentage tot 80% zal groeien. De stad zal hierbij steeds meer en meer een zelforganiserend systeem zijn. Verstedelijking zal een van de grootste krachten voor economische groei zijn. Ruimte voor stedelijke groei zal onder meer worden gefaciliteerd door de procedures in de nieuwe Omgevingswet eenvoudiger te maken. In 2015 zal een Agenda Stad worden gepresenteerd met maatregelen om de groei, leefbaarheid en innovatie in Nederlandse steden te versterken. Problemen (klimaatverandering, ongelijkheid, werkloosheid, criminaliteit) worden steeds vaker op stedelijk niveau opgelost.

Planbureau voor de leefomgeving, 2014

Er bestaat hierbij onzekerheid rondom de ontwikkeling van plattelandsgebieden. Economische activiteiten trekken in alle gevallen naar de steden, maar onzeker is waar de bevolking zich zal vestigen. Mensen gaan wonen waar de kwaliteit van de woonomgeving hoog is, of dit nu stedelijk is of landelijk.

<http://informatiedossier-fryslan.nl/trends/demografie-in-verandering/krimp-en-groei/>

De Friese bevolking groeit niet meer, krimpt buiten de steden

Begin 2014 had Fryslân 646.317 inwoners. Dat aantal blijft de komende jaren vrijwel gelijk. De Friese steden kennen nog wel een (afnemende) groei. De rest van Fryslân, met name Noord-Fryslân, de Waddeneilanden en Zuidoost-Fryslân zal te maken krijgen met **krimp**. Het uiteindelijk wegtrekken van mensen uit de dorpen kan van invloed zijn op de leefkwaliteit van het Friese platteland doordat met mensen vaak voorzieningen verdwijnen. In Fryslân zijn december 2014 Noord-Oost Fryslân, Noord-west Fryslân, de Friese waddeneilanden en Zuidoost-Fryslân door het rijk aangewezen als **anticipeerregio's**. Provincies en gemeenten zijn allereerst verantwoordelijk voor de aanpak van de gevolgen van de bevolkingskrimp.

Vraag OV verandert

Als er sprake is van een groeiende bevolking in de stad en een krimpende bevolking op het platteland, zal het gebruik van OV veranderen. Mogelijk wordt OV nog meer gericht op centrumgemeenten, en nog minder (kris-kras) in het landelijk gebied. Stroom vanuit het landelijk gebied worden **kleiner** en binnen de stad (sregio) is de fiets vaak een goed of beter alternatief dan de bus. Dit zal van invloed kunnen zijn op het in standhouden van OV-voorzieningen op het platteland en de uiteindelijke bereikbaarheid van Friese dorpen.

Meer culturele profilering steden: KH2018

De Raad voor Cultuur verwacht bij het toenemende belang van verstedelijking dat steden zich steeds sterker zullen profileren. Culturele instellingen zullen steeds meer inspelen op het stedelijke belang. Een voorbeeld hiervan is Leeuwarden met de Culturele Hoofdstad Europa 2018. **KH2018** is echter niet alleen voor steden, maar ook nadrukkelijk voor het Friese platteland. Verwacht wordt dat KH2018 tot een grote stroom toeristen zal leiden. De samenstelling van de voor dat evenement komende toeristen zal internationaler en gemêleerder zijn dan anders, wat andere eisen stelt aan het aanbod en gedrag van de Friese toeristische sector.

Meer leegstand

Als de krimp verder doorzet is er een substantiële leegstand te verwachten in onder andere boerderijen met een niet-agrarische functie en cultureel erfgoed. Voor Fryslân zal dit met name plaatsvinden in **Zuidwest-Fryslân**.

<http://informatiedossier-fryslan.nl/trends/demografie-in-verandering/krimp-en-groei/>

Wat kan beter:

1. Sociaal-economisch en cultureel

Prognose

Beide dorpen vergrijzen en ontgroenen. De demografische ontwikkeling voor deze regio laat globaal een prognose zien, waarbij in 2035-2040 het aantal bewoners ongeveer gelijk is gebleven en er nog een daling optreedt van het aantal personen per huishouden, met als gevolg een lichte groei van het aantal huishoudens (Trendprognose, bevolking en huishoudens provincie Fryslan', 2013).

Er bestaat in Friesland onzekerheid rondom de ontwikkeling van plattelandsgebieden. Economische activiteiten trekken in alle gevallen naar de steden, maar onzeker is waar de bevolking zich zal vestigen. Mensen gaan wonen waar de kwaliteit van de woonomgeving hoog is, of dit nu stedelijk is of landelijk.

Vrijwilligers

Het verenigingsleven heeft te kampen met een steeds kleiner wordende groep vrijwilligers. Het wordt steeds lastiger om vrijwilligers te vinden voor alle activiteiten en voor bestuurlijke functies bij de verenigingen van de twee dorpen.

Zorg

De ontwikkelingen in de zorg raken Parrega en Hieslum. De bewoners geven op een enkele uitzondering na aan dat ze bij voorkeur zo lang mogelijk in eigen dorp willen blijven wonen, of in ieder geval in Parrega. Beide dorpen signaleren al problemen als het gaat om de mantelzorg en de ondersteuning van zelfstandig wonen. Deze problemen zullen toenemen. Hier wil het dorp graag gebiedseigen oplossingen voor ontwikkelen, passend bij de cultuur en draagkracht van de twee dorpen.

2. Verkeer(sveiligheid) en openbaar vervoer

Verkeer(sveiligheid) verbeteren

Er is een en ander verbeterd op het gebied van verkeersveiligheid. Fietsers en vooral schoolkinderen kunnen nu veilig de provinciale weg kruisen. Er zijn verkeersremmende maatregelen getroffen op de Horstweg en de Trekweg. De bestrating is vernieuwd. De ervaringen met de nieuwe inrichting zijn voornamelijk positief. Het dorp ziet er beter uit. Men is tevreden over de verlichting en armaturen. Het blijkt dat de bewoners niet gelukkig zijn met enkele onderdelen. De paaltjes langs de Trekweg zijn gevaarlijk, doordat ze laag en daardoor slecht zichtbaar zijn. Sommige bewoners hebben al paaltjes verwijderd of geverfd. Er is een grote behoefte aan een structurele oplossing. Op sommige plaatsen rijden auto's nog steeds te hard of is de inrichting niet optimaal. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de kruising bij de brug en bij de oostelijke entree van het dorp, waar de verkeersmaatregelen om onbekende redenen niet dezelfde kwaliteit en groeninrichting hebben als de andere twee dorpsentrees. Hier wil het dorp graag over in gesprek met de gemeente.

Inrichting opknappen

De weg naar Hieslum is aan vervanging toe. De oplapactie van de Idserdweg bij de zuidelijke dorpsentree is slordig gedaan en vormt geen visitekaartje. Het parkeerterrein bij de Gearhing is aan onderhoud toe en het parkeerplein van Hieslum is sleets en draagt niet bij aan de kwaliteit van het dorp.

Overlast zwaar verkeer aanpakken

Er is veel overlast en er zijn potentieel gevaarlijke situaties door al het zwaar verkeer en agrarisch verkeer dat Parrega en Hieslum passeert. Waar mogelijk zouden maatregelen welkom zijn. De verbeterde en verharde weg en zijbermen tussen Parrega en Dedgum zijn een flinke verbetering en een goed voorbeeld. Er zijn meer locaties waarover de dorpen graag in gesprek willen met de gemeente.

Beschutte bushaltes

De bus rijdt niet meer door het dorp, maar over de provinciale weg. Hier moeten de mensen in weer en wind staan wachten, zonder beschutting. Er zijn geenabri's. Beide dorpen wensen beschutte bushaltes.

3. Duurzame dorpen

Parrega en Hieslum willen meer aandacht besteden aan duurzaamheid. Er wordt bijvoorbeeld nog te weinig gedaan met duurzame energie. Er zijn al enkele huishoudens en ondernemers met zonnepanelen en sommige eigenaren hebben een windturbine. De energievoorziening in beide dorpen wordt echter nog gedomineerd door fossiele energie. Parrega en Hieslum willen meer doen met duurzame energie. Er is een werkgroep in oprichting die om te beginnen in 2014 een enquête heeft gehouden om het draagvlak te peilen. Hieruit blijkt dat 11% van de mensen geïnteresseerd is om mee te doen met collectieve duurzame energiematregelen. Dit is een hoog percentage vergeleken met andere dorpen en vraagt dus om concrete stappen.

Het betreft technische maatregelen, maar ook een breder perspectief op de sociale duurzaamheid en andere maatregelen, zoals CO2 afname, duurzaam transport, duurzame voedselproductie en recreatie.

Beide dorpen vinden het belangrijk om de duurzame technieken op een goede wijze in te passen, zodat het aanzicht van het dorp kwaliteit houdt.

Er zijn al enkele huishoudens en ondernemers met zonnepanelen en sommige eigenaren hebben een windturbine. Beide dorpen vinden het belangrijk om de duurzame technieken op een goede wijze in te passen, zodat het aanzicht van het dorp kwaliteit houdt.

Uitzicht vanaf de kerktoeren op de molen van D. de Jong met daarachter de Parregeaster mar die in de negentiende eeuw is drooggelegd.

4. Snel internet

Er is -zeker bij de ondernemers- in Hieslum een grote behoefte aan snel internet. Maar ook veel bewoners geven aan dat de huidige langzame internetverbindingen van Hieslum niet voldoen. Ondertussen is een werkgroep in oprichting om hier vaart achter te zetten. Er zal worden samengewerkt met omliggende dorpen.

Begin 2018 werd via de media bekend gemaakt dat de provincie Fryslân de buitengebieden wil voorzien van snel internet d.m.v. het aanleggen van een glasvezelnetwerk.

5. Aanzien van het dorp

De groenvoorzieningen zijn behoorlijk afgenomen en niet aangevuld. Zowel Parrega als Hieslum willen graag het groen in het dorp herstellen en hun dorp op bepaalde plekken vergroenen. Dit vraagt om nadere uitwerking.

De kwaliteit van voorzieningen rondom de trekvaart zoals de *bjinstappen*, de walbeschoeiing, de aanlegsteigers en het brugwachteronderkomen is ver onder de maat.

Het aanzien van het dorp vanaf de provinciale weg verdient een opknappingsbeurt. Hier zouden veel bewoners graag een groene oplossing zien. Doordat Parrega zich langs de vaart heeft ontwikkeld richten ook alle woningen zich met de voorkant naar de vaart. Vanaf de provinciale weg zijn de achterkanten van de woningen, ondernemingen en boerderijen te zien. Alleen de kerk richt zich naar de provinciale weg. Dit heeft alles te maken met de traditionale gerichtheid van een kerk en het feit dat het dorp voorheen een relatie had met de Parregaastermeer.

De vraag is om concrete ideeën uit te werken om het dorpsaanzicht vanuit het westen te verbeteren.

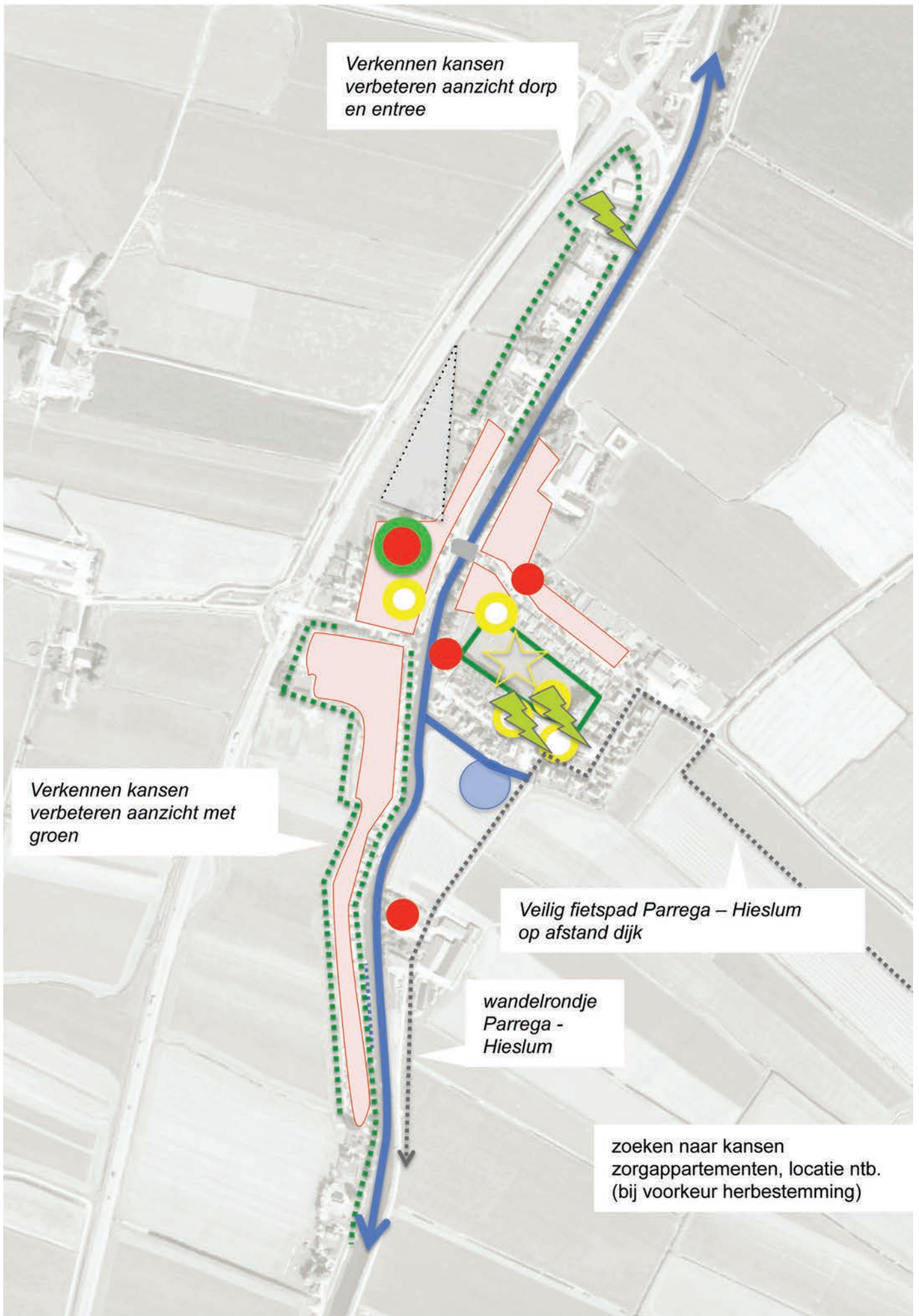
6. Recreatie en toerisme

Vele bewoners en ondernemers geven aan dat zij kansen zien voor het oplossen van witte vlekken in het routenetwerk rond de dorpen. De ruilverkaveling en het spoor hebben in het gebied rond de twee dorpen veel doodlopende wegen en paden veroorzaakt.

Het gaat erom oude verbindingen te herstellen en het maken van slimme nieuwe verbindingen die een oplossing bieden voor de doodlopende routes en de leefbaarheid, duurzaamheid en de recreatieve kwaliteit verhogen van de regio. Er is samenwerking met en draagvlak bij omliggende dorpen (oa. Blauwhuis, Nijhuizum en Tjerkwerd) om het routenetwerk rond en tussen de dorpen te versterken. Er is in 2014 een conceptrapport opgesteld: 'Fytse en kuijerje tusken de marren en oer de Hemdyken'. Dit is aangeboden aan de dorpscoördinator. Er is een werkgroep in oprichting om de ideeën verder te brengen en gesprekken te voeren met direct betrokkenen en grondeigenaren. Het doel is te onderzoeken welke kortsluitingen haalbaar zijn. Hier willen de beide dorpen meer werk van maken. Gemeentelijke ondersteuning en ondersteuning vanuit Streekwurk is hierbij zeer welkom.

De verbeterkansen en wensen rond het regionale routenetwerk sluiten aan op het beleid dat is geformuleerd door de Provincie Fryslân en gemeente Súdwest-Fryslân: Een passend en sterker recreatief profiel ('groen en blauw') en completer landroutenetwerk.

Het completeren van de mogelijkheden om te fietsen en wandelen tussen de droogmakerijen en over de Hemdijken draagt niet alleen bij aan het optimaliseren van routenetwerken, maar biedt ook kansen om het verhaal en de beleving te verhogen. Dit sluit aan bij de visie Toerisme en Recreatie van gemeente Súdwest Fryslân uit 2103. Daarnaast willen Parrega en Hieslum samenwerken aan havenplaatsen voor de bewoners van de dorpen. Er wordt gedacht aan een gemeenschappelijke dorps haven. De wijze waarop dit zou kunnen dient nader te worden onderzocht.

Visie Parrega, samenvatting van de inbreng van de beide dorpen.

visie Parrega

De visie op de toekomst van Parrega

Tijdens de werksessies hebben de bewoners van Parrega en Hieslum aangegeven wat hun visie is op de toekomst van Parrega. De tekening en de teksten vatten samen hoe Parrega zich zou moeten ontwikkelen en ze geven een antwoord op de verbeterpunten uit de analyse. De hoofdonderwerpen zijn vertaald naar zes speerpunten.

Parrega zet sterk in op sociaal-economische versterking. Ze wil de bestaande activiteiten blijven stimuleren en er mogen wel meer activiteiten opgezet worden. Dit versterkt de saamhorigheid.

Ze wil dat ouderen in Parrega kunnen blijven wonen. Ze wil verkennen of het mogelijk is hier een specifiek wooncluster met zorg voor te ontwikkelen.

Parrega wil verder werken aan de verkeersveiligheid en het (groene) aanzien van het dorp. Vooral het aanzicht vanaf de provinciale weg verdient aandacht. Daarnaast wil ze samen met Hieslum verkennen wat de mogelijkheden zijn voor collectieve duurzame maatregelen en snel internet.

Bovendien ziet Parrega kansen voor de recreatie. Bijvoorbeeld middels de aanleg van een dorps haven samen met Hieslum. Maar onder andere ook door het herstel van oude kerkepaden, zoals het kerkepad naar Ferwoude.

- behouden / verbeteren beeldbepalende bebouwing
- behouden / verbeteren karakteristieke bebouwing
- behouden / verbeteren/nieuw groen, dijk, veld
- verbeteren / nieuwe (groene) aankleding / bomen
- verbeteren / herstellen of nieuw water
- verbeteren / (ver)nieuwe(n) wegen
- nieuwe (fiets)paden
- behouden / nieuwe voorzieningen
- behouden / nieuwe bedrijven
- ondersteunen / onderzoeken duurzame initiatieven
- onderzoeken kansen duurzame energie (cluster)
- behouden / verbeteren / creëren uitzicht, doorzicht
- herstel treinhalte Hieslum-Parrega

visie Hieslum

De visie op de toekomst van Hieslum

Tijdens de werksessies hebben de bewoners van Parrega en Hieslum aangegeven wat hun visie is op de toekomst van Hieslum. De tekening en de teksten vatten samen hoe Hieslum zich zou moeten ontwikkelen en ze geven een antwoord op de verbeterpunten uit de analyse. De hoofdonderwerpen zijn vertaald naar zes speerpunten.

Hieslum zet samen met Parrega in op sociaal-economische versterking. Samen willen de dorpen meer doen met de recreatie, door oude paden te herstellen en verbindingen te leggen, waardoor nieuwe wandel- en fietsroutes ontstaan voor recreanten en schoolgaande kinderen.

Zo wil men graag een wandelpad van zorgboerderij op è Timpe naar de boerderij de Tempel in Greonterp en een fietspad van Hieslum naar Nijhuizum laten aanleggen.

Ze wil samen met Parrega onderzoeken of er maatregelen mogelijk zijn om het zwaar en agrarisch verkeer beter te geleiden.

Daarnaast wil ze samen met Parrega verkennen wat de mogelijkheden zijn voor collectieve duurzame maatregelen en snel internet.

- behouden / verbeteren beeldbepalende bebouwing
- behouden / verbeteren karakteristieke bebouwing
- behouden / verbeteren/nieuw groen, dijk, veld
- verbeteren / nieuwe (groene) aankleding / bomen
- verbeteren / herstellen of nieuw water
- verbeteren / (ver)nieuwe(n) wegen
- nieuwe (fiets)paden
- behouden / nieuwe voorzieningen
- behouden / nieuwe bedrijven
- ondersteunen / onderzoeken duurzame initiatieven
- onderzoeken kansen duurzame energie (cluster)
- behouden / verbeteren / creëren uitzicht, doorzicht
- herstel treinhalte Hieslum-Parrega

6 speerpunten voor de twee dorpen:

1. sociaal en culturele versterking
2. verkeer en openbaar vervoer
3. duurzame dorpen
4. snel internet
5. dorpsaanzicht en aankleding
6. recreatie

Midden in het centrum van Parrega ligt het sportveld, in de zomer kan de jeugd er voetballen en worden er diverse activiteiten georganiseerd. Ditzelfde veld is in de winter de ijsbaan, prachtig bescht gelegen tussen de huizen. Ijsbaan Winterwille organiseert er schaatswedstrijden.

Jeugdthunk Ús Jister ligt aan de rand van het sportveld annex ijsbaan.

6 speerpunten uitgewerkt

1. Sociaal en culturele versterking

De twee dorpen zetten in op:

1. Versterken sociale samenhang
2. Aantrekkelijk blijven voor jongeren
3. Voorkomen verpaupering
4. Vasthouden en versterken vrijwilligerswerk
5. Meer voorzieningen voor ouderen

1. Versterken sociale samenhang door:

- Wandelpad langs ijsbaan verharderen. (een wandelpad, geen crosspad voor brommers).
- Gebruik kerken versterken. Opgemerkt werd dat de laatste activiteiten rond kerst en the Passion met pasen de samenhang versterkt. Dit zijn laagdrempelige activiteiten en meer van deze tijd.
- School als middelpunt dorp. De school zou meer samenwerking kunnen zoeken, oa. met verenigingen in de dorpen.
- De Harmonie permanent open. Dit moet wel uitvoerbaar zijn en niet ten koste gaan van de Gearhing.
- Bredere integratie van de activiteiten en het werk van de zorgboerderijen met de dorpen. Bijvoorbeeld door participatie en zelfwerkzaamheid in het beheer en de aanleg van de openbare ruimte.
- Voor de zomerperiode een theetuin opzetten.
- Een wandelpad met vijver en bossages.

2. Aantrekkelijk blijven voor jongeren door:

- Gearhing en Us Jister behouden en versterken.
- Speelplek oostkant sportveld. Wordt aangelegd.
- Werkgelegenheid in dorp en omliggende steden stimuleren d.m.v. gesprekken met bijvoorbeeld het bedrijvenloket van de gemeente Sudwest Fryslan. Eventueel mogelijkheden bieden voor kleine ondernemers om zich hier te vestigen.
- Klein industriepark creëren (verkennen van de mogelijkheid voor aansluiting op grote weg).
- Betaalbare sociale woningbouw voor jongeren behouden, en eigen jongeren een voorkeursbehandeling geven.

3. Voorkomen verpaupering door:

- Zelf organiseren sociale woningbouw.
- Sociale controle en elkaar helpen.
- Groenvoorziening met vrijwilligers oppakken.
- Himmeldei organiseren.
- Geboortebomen planten, goede stimulans om bomen in onze dorpen te krijgen.

4. Vasthouden en versterken vrijwilligerswerk door:

- Vrijwilligerspool opzetten.
- Werklozen actief inzetten als vrijwilliger.
- Vrijwilligers promoten dmv. "vrijwilliger van het jaar".

5. Meer voorzieningen voor ouderen:

- Klusgroep voor ouderen.
- Haal-brengservice dokter, boodschappen etc.
- Zorgwonen/appartementen voor senioren (zelfvoorzienend) maar wel betaalbaar.
- Onderzoeken kansen voor meer activiteiten voor ouderen.
- SRV moet blijven.
- Voorlichting door de gemeente welke voorzieningen voor handen zijn voor mensen met beperkingen en ouderen.

Enorme trekkers en ander landbouwverkeer maken de Trekweg erg gevaarlijk voor fietsers

De kleine paaltjes langs de Trekweg vormen een bron van ergernis vanwege de vele ongelukken en valpartijen met als gevolg beschadigde auto's en gekneusde en verstuikte lichaamsdelen..

De combinatie van schaarse verlichting, smalle stoep en kleine paaltjes zijn de oorzaak van de diverse valpartijen, met name door ouderen.

Mensen met een rollator en een kinderwagen hebben erg veel last van op de stoep geparkeerde auto's.

2. Verkeer en openbaar vervoer

De twee dorpen zetten in op:

1. Verminderen snelheid gemotoriseerd wegverkeer en vaarverkeer
2. Evaluatie dorpsvernieuwingsmaatregelen en snelheidsmaatregelen
3. Beschutte bushaltes
4. Paaltjes en verlichting Trekweg
5. Herinrichting en uitbreiding parkeerplaats van de Gearhing op het sportterrein

1. Verhogen veiligheid op weg en water

- Maatregelen ter vermindering snelheid gemotoriseerd wegverkeer en vaarverkeer, zoals een tweede brug of het geleiden van zwaar verkeer over de provinciale weg in plaats van door de dorpen.
- Vangrails tussen provinciale weg en parallel fietspad (waar geen sloot zit)
- Weg naar Hieslum, door en voorbij Hieslum (Idserdaweg) voorzien van verharde bermen, zoals is gedaan richting Dedgum.
- Veiligheid T-splitsing in Parrega (bij cafe) verhogen.
- Internationaal begrijpelijke maatregelen treffen op de Workumer Trekvaart om de snelheid te beperken van vaarverkeer.
- Bomen langs de Trekvaart plaatsen ter vermindering snelheid op de weg en het water (visuele versmalling weg heeft effect dat mensen langzamer gaan rijden (Shared Space principe).
- Slimmere en effectievere verkeersmaatregelen in de straatinrichting. Een voorbeeld: het plaatsen van bloembakken rondom de brug zodat er niet meer geparkeerd kan worden en het verkeer beter doorstroomt. Hier word reeds aan gewerkt maar het is nog niet gerealiseerd.
- Gedrag en maatregelen: Het parkeergedrag aan de trekvaart onacceptabel. Dit word gedaan om het verkeer af te remmen. Hierdoor ontstaan gevaarlijke onoverzichtelijke situaties (Oorspronkelijk is de weg achter de huizen aangelegd zodat men daar kan parkeren). Om dit te kunnen realiseren zullen er andere verkeersremmende maatregelen moeten worden genomen.

2. Evaluatie dorpsvernieuwingsmaatregelen en snelheidsmaatregelen

- Samen met gemeente (verkeerskundigen, openbare ruimte ontwerpers en beheerders) evalueren welke maatregelen wel en niet werken en hier maatregelen aan verbinden

3. Beschutte bushaltes en voorkomen doorrijden

- Abri's langs de provinciale weg
- Voorkomen dat er bij een volle bus wordt doorgereden. Mensen worden aan hun lot overgelaten.

4. Paaltjes en verlichting Trekweg

- De paaltjes die langs de Trekweg staan veroorzaken veel ongelukken, er zijn voetgangers over gestuikeld en auto's die er door zijn beschadigd.
- De lantarenpalen staan langs de Trekweg midden in de stoep wat zeer hinderlijk is, de verlichting is summier en er is een hoog uitvalpercentage.

5. Parkeerplaats MFC Gearhing

- De parkeerplaats met grasbetontegels kan alleen gebruikt worden als de ondergrond goed droog is. Omdat er jarenlang geen onderhoud gepleegd is door de gemeente liget er op de grasbetontegels een dikke laag modder zodar er alleen in de zomer geparkeerd kan worden.
- Het grasveld naast de school wordt niet onderhouden en wordt gebruikt om illegaal groenafval te storten. Dorpsbelang streeft er naar om van dit veld een parkeerplaats te maken.

Parrega gezien vanaf de windmolen van Douwe de Jong

Het gescheiden inzamelen van afval zoals glas is ook duurzaam

Vanaf de Krabbedijk heb je een duurzaam uitzicht op Parrega

Eens in de 4 weken wordt het oud papier ingezameld t.b.v. de school

Om de 2 jaar is er een rommelmarkt in dorps huis de Gearhing

De zonnepanelen van camping Heeres in Hieslum

3. Duurzame dorpen

De twee dorpen zetten in op:

1. **Ontwikkelen eigen visie op duurzaamheid**
2. **Ondersteuning en stimuleren individuele maatregelen bewoners en ondernemers**
3. **Ontwikkelen collectieve maatregelen**
4. **Versterken draagvlak voor duurzaamheid en duurzame energie**

1. **Ontwikkelen eigen visie op duurzaamheid**

- Leren van en kijken bij dorpen die al verder zijn.
- Ontwikkelen van een visie op hoe Parrega en Hieslum duurzaam willen omgaan met energie, transport, voedsel, sociale kwaliteit etc.
- Doel stellen voor de duurzame energie-ambities. Meedraaien in werkplaats energieneutrale dorpen Doarpswurk / Friese Milieu Federatie.

2. **Ondersteuning en stimuleren individuele maatregelen**

- Op de dorpswebsite informatie verzamelen over mogelijkheden, subsidies etc.
- Organiseren informatie-avond en dorpsexcursie langs bewoners en ondernemers die al ver zijn.
- Stimuleren aanwezige ambities en initiatieven op het gebied van dorpsnatuur en biodiversiteit (zoals bijvoorbeeld in Hieslum).

3. **Ontwikkelen en stimuleren collectieve maatregelen**

- Opzetten werkgroep en indien mogelijk en wenselijk een energiecoöperatie.
- Onderzoek naar haalbare collectieve maatregelen en participanten.
- Bekendheid geven aan en ondersteunen van de biologische dorpstuin.
- Onderzoeken welke collectieve initiatieven kansrijk zijn en ondersteunen bij het verderbrengen.

4. **Versterken draagvlak voor duurzaamheid en duurzame energie**

- Opzetten communicatieplan 4. Snel internet

4. Snel internet via glasvezel

De dorpen zetten in op:

1. **Snel internet via glasvezel**

- Verzamelen aanmeldingen en draagvlak in beide dorpen
- verzamelen aanmeldingen voor Fryslan op glas
- Samenwerken met andere dorpen om meer effect te bereiken

Voor de boeren en andere ondernemers, maar ook voor de bewoners van Hieslum is sneller internet essentieel. Op dit moment maken het dorp Hieslum en de adressen buiten de Hieslum gebruik van de langzaamste verbinding. Deze is niet stabiel en heeft vaak momenten waarop er nauwelijks internet verkeer mogelijk is. Er zijn nu enkelen bewoners die individueel maatregelen hebben getroffen, maar Hieslum wil samen met andere dorpen in de omgeving toewerken naar collectieve maatregelen, die een duurzame oplossing bieden voor alle bewoners en ondernemers.

Collage groene aankleding aanzicht dorp vanmaf de N359. Door de kerk vrij te houden krijgt deze meer nadruk in het dorpsaanzicht.

5. Dorpsaanzicht en aankleding

De twee dorpen zetten in op:

1. **Verzorgde aankleding dorp**
2. **Verbeteren dorpsentree**
3. **Verkeersfuncties minder dominant in beeld**
4. **Zorgvuldige inpassing duurzame energie**

1. Verzorgde aankleding dorp, door:

- Een betere plek vinden voor het huidige brugwachtershokje of een goed passend brugwachtershuisje ontwikkelen. Bij voorkeur onder architectuur. Het huidige brugwachtershokje past niet op de beeldbepalende plek waar hij nu staat. Het onderkomen van de brugwachter bevindt zich al langere tijd op een “tijdelijke plek”. Deze plek behoort tot de oudste kern van het dorp namelijk de kerkbuurt. Hier staan oude panden van honderden jaren oud, hierin past het huidige hokje waarin de brugwachter kan zitten niet bij. Gedacht wordt aan een passende oplossing aan de kade. Dan zit de brugwachter dicht bij zijn werk en niet meer in beschermd dorpsgebied.
- Aanzicht vanuit het zuidwesten verbeteren door het in het groen te zetten: Haag en bomen aan achterzijde woningen Trekweg (niet te groot, bomen: bijvoorbeeld fruitbomen aanplanten op de erfgrenzen, zodat ze het uitzicht niet belemmeren en ook nog wat opleveren voor de bewoners). Eventueel de erfgrenzen verleggen. Eerste geïnteresseerde bewoners hebben zich tijdens de tweede werksessie al gemeld.
- Afdakje / leugenbankje bij jeu de boulesbaan.
- Onverzorgde hoekje naast school verbeteren.
- Bomen, groene aankleding en verlichting parkeerplein Hieslum (zo ontwerpen dat je blijft zien dat hier water is geweest of het water zelfs kan worden teruggebracht).
- Open ruimte voor de kerk als dorpstuin inrichten in aansluiting op het parkeerplein. Openheid bewaren (zicht op kerk en zicht vanaf de kerk naar landschap).
- Het parkeerterrein op het sportveld is aan onderhoud toe. Bij natte omstandigheden kun je hier niet parkeren waardoor bij een evenement in de Gearhing omliggende straten vol auto's staan.
- Het parkeerterrein bij de Gearhing is aan onderhoud toe en het zou een aanwinst zijn om extra parkeerplaatsen te kunnen maken voor piekmomenten. Hier zijn voorstellen voor in de maak.
- Meer prullenbakken om het afval van passerende recreanten te kunnen bergen.

2. Verbeteren dorpsentree

- Beginnen bij de eerste indruk, want die telt het zwaarst: Noordkant Parrega (benzinepomp, de Jong Fourage en Wiersma) in het groen zetten.
- Bomen rond de gastank aan de Noordkant.
- Volgend jaar een boomplantdag organiseren en daarna vaker doen.
- Compensatieplekken voor gekapte bomen bij de Gearhing.

3. Verkeersfuncties minder dominant in beeld

- Minder auto's parkeren langs de Trekvaart, deze naar achter de woningen brengen (aan de zuidkant kan dit eenvoudig).
- Paaltjes eruithalen langs de Trekvaart, deze functioneren niet, ze zijn zelfs gevaarlijk en doen niks voor het beeld.

4. Zorgvuldige inpassing duurzame energie

- Zonnepanelen zo veel mogelijk op de nieuwe schuren, indien mogelijk niet op de oude boerderijdaken.

Voorbeeld van een te herstellen oud pad. De verbinding Tempelreed, boerderij de Tempel.
 (Links: Kaart Atlas Eekhoff, 1849-1859, bron: Tresaor. Rechts: aanduiding ontbrekende verbinding op Luchtfoto Google Maps)

Voorbeeld van een witte vlek in het regionale routenetwerk: Er is geen verbinding tussen Hieslum en Nijhuizum.
 Beide aftakkingen van de Idserdaweg lopen dood. Nijhuizum, Parrega, Hieslum en Blauwhuis willen in samenwerking met de grondeigenaren onderzoeken of het mogelijk is een verbinding te realiseren.

6. Recreatie

De twee dorpen worden veel bezocht door toeristen vanwege de fiets en wandelpaden in onze omgeving. En natuurlijk dankzij de Workumer Trekvaart, waar veel pleziervaartuigen aanleggen (zeker sinds er geen bruggeld meer wordt gevraagd). In de lente, zomer en herfst wandelen en fietsen er dagelijks toeristen door het dorp. Hiervoor zijn momenteel weinig voorzieningen. De basisinfrastructuur kan door slimme kortsluitingen veel aan kwaliteit winnen. Het is mogelijk om oude paden te herstellen en ontbrekende verbindingen (blinde vlekken) te verbinden. Om onze dorpen nog beter te ontsluiten voor toerisme is het goed een aantal paden met elkaar te verbinden zodat je oneindig veel routes kunt maken en daarmee vele recreanten in Hieslum kunnen doorfietsen.

Hierbij wordt bijvoorbeeld gedacht aan het verbinden van Hieslum/Nijhuizum middels een fietspad.

En ook het doortrekken van de route vanaf de Tempelreed in Hieslum naar Greonterp. (zie kaarten en voorbeeld op p.66).

De twee dorpen zetten in op:

- 1. Herstellen oude paden**
- 2. Slimme verbindingen maken tussen doodlopende paden, zodat het regionaal recreatief netwerk verbetert**
- 3. Meer voorzieningen toeristen en recreanten**
- 4. Meer samenwerking en creativiteit ondernemers**
- 5. Het water meer benutten**

1. Herstellen oude paden, door:

- Het oude kerkepad naar Ferwoude herstellen.
- De Hieslumerdijk toegankelijkmaken als ommetje.
- De verbindingen met de boerderij 'De Tempel' herstellen en de verbinding met de brekken.
- Opsporen en herstellen andere verbindingen die zijn verdwenen

2. Slimme verbindingen maken tussen doodlopende paden, zodat het regionaal recreatief netwerk verbetert

- Verbinden Hieslum met Nijhuizum.
- Paden langs de Workumer Trekvaart openstellen (wandelrondje Parrega Hieslum en Parrega Dedgum).
- Andere slimme verbindingen leggen.

3. Meer voorzieningen toeristen en recreanten, door:

- Openbaar toilet voor recreanten in Parrega, bijvoorbeeld in combinatie met een nieuw brugwachtershuis (zie bij aankleding). Door dit te realiseren in combinatie met een openbaar toilet voorkomt dan ook dat toeristen elders hun behoefte doen.

4. Meer samenwerking en creativiteit ondernemers, door:

- Beide dorpen willen creativiteit en ondernemerschap stimuleren zodat meer voorzieningen voor recreanten ontstaan. Het restaurant in ontwikkeling op de zorgboerderij in Hieslum is een goed voorbeeld van een passend initiatief. Hierbij kan worden gedacht aan het dagelijks openen van het cafe, een ijskar/salon of iets anders waar gegeten kan worden. Hierbij kan ook worden gedacht aan een koffie/theetuin. Maar ook het treinstation Hieslum.

5. Het water meer benutten

- Zowel Hieslum als Parrega zouden graag beschikken over een dorpshaven. Parrega wil deze graag inpassen aan het eind van de opvaart die eindigt bij het multifunctionele centrum. Hieslum zou graag onderzoeken of er een mogelijkheid is om de haven te combineren met de voormalige Hieslummer Ee (het oude meer) en wellicht de camping.

Uitvoeringsagenda

A. Lopende projecten

Dit zijn de projecten die door Dorpsbelang Parrega/Hieslum opgestart zijn en die in 2017 gerealiseerd moeten worden

1. Ouderenzorg

Nadat in 2015 met behulp van 6 vrijwilligers de ouderensoos is opgericht werkt Dorpsbelang nu aan de realisatie van het plan om ouderen langer in Parrega en Hieslum te laten wonen. Ouderen kunnen hulp krijgen van een team vrijwilligers bij o.a. het doen van boodschappen, doktersbezoek en klusjes in en om huis.

2. 100 Jaar Dorpsbelang

Dorpsbelang is opgericht op 15 maart 1917. Op 9 september 2017 vinden er diverse festiviteiten plaats zoals een barbecue op het sport veld, een dorpsrevue en een muzikavond m.m.v. de Bounty Hunters.

B. Projecten in voorbereiding

Dit zijn de projecten waar Dorpsbelang Parrega/Hieslum in 2017 met de voorbereiding begonnen is om ze z.s.m. te realiseren.

1. Herinrichting parkeerplaatsen van de Gearhing en het speeltuintje op het sportveld

De parkeerplaatsen van de Gearhing kunnen vanwege de lage ligging en slechte ondergrond het grootste deel van het jaar niet gebruikt worden, ook het speeltuintje ligt laag en is meestal drassig. Dorpsbelang wil het gebied in samenspraak met de omwonenden herinrichten. Na gesprekken met de omwonenden zal er een plan worden opgesteld en ingediend bij de gemeente.

2. Snel internet

Hieslum en omstreken heeft internet via een trage KPN lijn. Snel internet wordt steeds belangrijker voor allerlei diensten. Niet alleen boeren met voer- en managementsystemen maar ook bedrijven en recreatievoorzieningen kunnen niet meer zonder snel internet. Dorpsbelang houdt de ontwikkelingen op dit gebied nauwlettend in de gaten en zodra de mogelijkheid zich voordoet wil ze deelnemen aan een project om glasvezelkabel of ander snel internet voor Hieslum en omstreken te realiseren.

3. Groenplan

De laatste jaren zijn er veel bomen verdwenen, vooral in Parrega, ook de prachtige hoge bomen rond het sportveld/ijsbaan staan vanwege hun hoge ouderdom op nominatie om gekapt te worden. De bomen langs de Trekvaart zijn merendeels al sinds langere tijd gekapt, hier mogen vanwege de gasleiding geen nieuwe bomen geplant worden.

Er wordt een plan gemaakt voor het planten van nieuwe bomen rond het sportveld/ijsbaan, langs de weg naar Hieslum en bij Parrega Noord tussen de bedrijfsgebouwen en de weg Bolsward naar Workum.

4. Verkeersveiligheid

Met verkeersveiligheid is het slecht gesteld, zoals gevaarlijke paaltjes langs de Trekweg, zwaar landbouwverkeer en veel te hard rijden op de Trekweg en de Horstweg, gevaarlijke berm langs de weg naar Workum en Hieslum, het gladde wegdeel bij de brug en het te snel varen door de Trekvaart.

Dorpsbelang gaat hiervoor een plan van aanpak maken.

5. Renovatie stalten/boenstappen

In Parrega langs de Trekvaart liggen ca. 12 boenstappen, rijksmonumenten, die in een zeer slechte staat verkeren.

C. Lange termijn projecten

1. Wandel/fietspad van Hieslum naar Greonterp

2. Wind en zonne energie voor Parrega en Hieslum

3. Haventje aan de Trekvaart in Parrega

4. Café de Harmonie geopend met een terras in de zomer

5. Een brugwachterhuisje bij de brug in Parrega met een openbaar toilet

Home

Hieslum in de vorige eeuw

Compilatie van zwart/wit foto's en een filmpje.
Hieslum van de jaren dertig tot begin jaren zestig.
fotografie; Minne Brouwer en anderen. fotoscan; Enne Riemersma. Montage; frame to frame, Fred Geerling.

De Pinfisker van december 2015

met olifanten, een postzegel uit 1902 en nog veel meer....

[Lees meer](#)

www.parregea.nl

Parregea op Facebook!

Parrege...
317 vind-ik-leuks

Pagina leuk vinden

Wees de eerste van je vrienden die dit leuk vindt.

Parregea ús doarp heeft een evenement toegevoegd.
10 januari

Nieujaarsborrel
16 januari · De Gearhing in 1
4 personen zijn geïnteresseerd

8 Reageren Delen

Bronnen

Bronnen:

Karstkarel, P., 419 x Friesland, van Slijkenbrug tot Moddergat, 2005

Gemeente Sudwest Fryslan, welstandsnota Sudwest Fryslan

Bestemmingsplannen Parrega en Hieslum, 2007

Kansenkaart Zuidwest Fryslan, 2009

Topografische Atlas Friesland, 2004, ANWB

Uitvoeringsprogramma Gastvrij Friesland, Provincie Fryslân, 2013

Visie Toerisme & Recreatie gemeente Súdwest-Fryslân 2012-2022

Grutsk op 'e romte, provincie Fryslan, 2014

Kaart nederzettingstypologie Atlas Friese steden en dorpen, provincie Fryslan ism. kenniscentrum Landschap RuG, 2011 (nog niet gepubliceerd)

Masterscriptie landschapsgeschiedenis I. Churylova, Kenniscentrum Landschap, 2012.

Website:

www.parreges.nl

Colofon

Deze dorpsvisie is tot stand gekomen in opdracht van dorpsbelang Parrega - Hieslum.

Zij wil alle bewoners en betrokkenen bedanken die tijdens het proces actief hebben meegedacht en geparticipeerd. Alle ideeën en suggesties zijn zo zorgvuldig mogelijk verwerkt. Mochten er toch onderwerpen zijn vergeten geeft dit dan alstublieft aan bij het bestuur van dorpsbelang.

Deze visie is mede mogelijk gemaakt dankzij:

Inwoners Parrega en Hieslum
Gemeente Súdwest-Fryslân)
Enne Riemersma
Sandra van Assen

Parrega en Hieslum.
maart 2018.

HÛS FAN STILTE

LIT ÛS IN HÛS FAN STILTE BOUWE,
MEI MUORREN FAN LEAFDE,
EN IN DAK FAN FREDE,
MEI KEAMERS FOL BLYDSKIP,
EN IN TUN,
INTUN,
MEI WAT LÛCHT
EN WAT SKAAD,
MEI WAT SJONGENDE FUGLE,
EN IN SLUGJENDE KAT OP IT PAAD

LIT ÛS IN HÛS FAN LEAFDE BOUWE,
MEI MUORREN FAN BEGRYP,
EN IN DAK FAN FERTROUWEN,
EN IN HIEM OM TE SINTSJEN,
EN KEAMERS,
KEAMERS,
OM YN TE FERDWINEN,
ELKARREN TE SYKJEN,
ELKARREN TE FINEN,
LIT ÛS IN HÛS FAN STILTE BOUWE,

TSJITS PEANSTRA

Dynamische dorpsvisie Parrega & Hieslum
eindconcept februari 2018